

VERSLAG
OVER DE WERKING VAN HET
HOGER ONDERWIJS IN 2008

DEEL 1 – sector hogescholen

Inhoudslijst

Woord vooraf	4
1 Lijst van de hogescholen	5
2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen.....	6
2.1 Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen.....	7
2.1.1 Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen 2008	7
2.1.2 Componenten van het globaal bedrag werkingsuitkeringen.....	8
2.1.3 Componenten van de effectieve werkingsmiddelen als onderdeel van het globaal bedrag werkingsuitkeringen	8
3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen	10
3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid.....	10
3.2 Geconsolideerde resultatenrekening.....	11
3.2.1 Geconsolideerde Bedrijfsopbrengsten	12
3.2.2 Geconsolideerde bedrijfskosten	15
3.2.3 Geconsolideerde bedrijfswinst [70/65]	17
3.2.4 Geconsolideerd financieel resultaat [75 - 65].....	17
3.2.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat [76 - 66].....	18
3.2.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar.....	19
3.3 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool.....	20
3.3.1 Bedrijfsopbrengsten	20
3.3.2 Bedrijfskosten.....	22
3.3.3 Resultaten per hogeschool	24
3.4 Geconsolideerde investeringen en financiering.....	26
3.4.1 Geconsolideerde investeringen	26
3.4.2 Financiering van de investeringen	29
3.5 Investeringen en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool.....	31
3.5.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen.....	31
3.5.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financieringsmiddelen	31
3.6 Geconsolideerde balans.....	33
3.6.1 Activa.....	36
3.6.2 Passiva.....	39
3.7 Geconsolideerde cashflow.....	42
3.7.1 Geconsolideerde cashflow van het boekjaar/netto cashflow 2008.....	43
3.8 Financiële ratio's	45
3.8.1 Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's.....	45
3.8.2 Liquiditeit	45

3.8.3	Solvabiliteit	50
3.8.4	Rentabiliteit	54
3.9	Analyse i.v.m. de personeelsbezetting en de personeelskosten	59
3.9.1	Geconsolideerde personeelsbezetting: jaarrekening 2008 - begroting 2008	59
3.9.2	Controlepercentages i.v.m. de personeelsformatie van het onderwijzend personeel	60
3.9.3	Ratio's i.v.m. de personeelskosten	64
4	Conclusies	70

Woord vooraf

Deze 1ste editie van het jaarverslag over de werking van de instellingen voor hoger onderwijs in Vlaanderen (handelend over het boekjaar 2008) wil rapporteren over de financiële analyse van de jaarrekeningen van de universiteiten en hogescholen.

In voorliggend **deel 1 van het jaarverslag** – deel waarin meer in het bijzonder de **sector hogescholen** onder de loupe wordt genomen – werd beoogd een maximale continuïteit na te streven met de rapportering zoals die tot vorig jaar (12de jaarverslag) gebeurde voor de hogescholen.

Toch wens ik de lezer van dit rapport er op te wijzen dat een terugkoppeling naar het verslag over de werking van de hogescholen in 2007, niet meer ten volle relevant is. Er is immers met ingang van 2008 sprake van een fundamenteel gewijzigde benadering van de financiering (nieuw financieringsdecreet – publicatie in het Belgisch Staatsblad op 26 juni 2008) van de hoger onderwijsinstellingen. Op basis van dat nieuwe decreet wordt een nieuwe financieringsformule gehanteerd die in 2008 heeft geleid tot een aantal vrij belangrijke verschuivingen van middelen en dit zowel voor de hogescholen als voor de universiteiten.

Tegelijk loopt ook de analyse van de jaarrekening van de hogescholen niet meer ten volle parallel met die van het verleden. De toepassing van het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering de dato 21.12.2007 betreffende de algemene boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor de hogescholen, had heel wat verschuivingen voor gevolg: ten eerste binnen de deelrubrieken van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening, ten tweede van de financiële opbrengsten naar de bedrijfsopbrengsten. Een horizontale analyse en vergelijking van de reëel geboekte bedragen uit de deelrubrieken van de resultatenrekening met de vorige jaren had bijgevolg weinig zin. De reëel geboekte cijfers van 2008 werden wel vergeleken met de begrote bedragen voor het jaar 2008.

Deel 2 van het jaarverslag volgt later op het jaar en zal specifiek focussen op de werking van de **sector universiteiten**.

Het is de bedoeling van het college van regeringscommissarissen om in de toekomst deel 1 en deel 2 te bundelen in één document voor het ganse hoger onderwijs. Daarin zal – naast de globale analyse van de beide hoger onderwijssectoren op basis van de jaarrekeningen – eveneens worden gerapporteerd over de werking van de sector studentenvoorzieningen.

Paul Cottenie
Voorzitter college van regeringscommissarissen
bij het hoger onderwijs

Gent 06.04.2010

1 Lijst van de hogescholen

In uitvoering van art. 242 §3 van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap worden de 21 hogescholen¹ als volgt verdeeld over de 3 ambtsgebieden:

Ambtsgebied A: Paul Cottenie – regeringscommissaris-coördinator		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Arteveldehogeschool	ARTEVELDE	9000 Gent
De Hogeschool West-Vlaanderen	HWVL	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	KATHO	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	KHBO	8000 Brugge
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	KHSL	9000 Gent
Hogeschool Gent	HG	9000 Gent
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	W&K	1030 Brussel
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	LUK	1030 Brussel
Ambtsgebied B: Anita Ruttens – regeringscommissaris		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Katholieke Hogeschool Leuven	KHL	3001 Leuven
Katholieke Hogeschool Kempen	KHK	2440 Geel
GROEP-T Internationale Hogeschool Leuven	Groep T	3000 Leuven
XIOS Hogeschool Limburg	XIOS	3590 Diepenbeek
Katholieke Hogeschool Limburg	KHLi	3590 Diepenbeek
HUB-EHSAL	HUB-EHSAL	1000 Brussel
Erasmushogeschool Brussel	ERASMUS	1070 Brussel
Ambtsgebied C: Nadine Van Haecke – regeringscommissaris		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Karel de Grote Hogeschool - Katholieke Hogeschool Antwerpen	KdG	2018 Antwerpen
Artesis Hogeschool	ARTESIS	2000 Antwerpen
Lessius Hogeschool Antwerpen	LESSIUS	2018 Antwerpen
Provinciale Hogeschool Limburg	PHL	3500 Hasselt
Plantijn Hogeschool	PLANTIJN	2000 Antwerpen
Katholieke Hogeschool Mechelen	KHM	2800 Mechelen

¹ Hogere Zeevaartschool, Orpheusinstituut, Hoger Instituut voor Schone Kunsten Vlaanderen, Operastudio Vlaanderen, P.A.R.T.S. (Performing Arts Research and Training Studios) en PoPoK (Posthogeschool voor Podiumkunsten) maken geen voorwerp uit van deze vergelijkende rapportering.

2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen

Het Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen verstrekt in haar "Activiteitenverslag" gegevens over enerzijds de werking van het agentschap en anderzijds het gevoerde beleid.

Daarnaast brengt de regeringscommissaris-coördinator, nu voorzitter van het college van regeringscommissarissen bij de hogescholen en de universiteiten, in uitvoering van art. 245 §1 van het hogescholendecreet jaarlijks aan de Vlaamse Regering verslag uit over de werking van de hogescholen.

Dit voorliggend verslag vormt het deel 1 van het rapport dat in principe met ingang van het startjaar 2008, wil rapporteren over het hele hoger onderwijs. M.a.w. in een latere fase volgt deel 2 van het rapport, waarin meer specifiek over de werking van de universiteiten - lees: de analyse van de financiële toestand bij de universiteiten - zal worden ingegaan.

2.1 Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen

2.1.1 Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen 2008

Het jaar 2008 is in die zin een kanteljaar gelet op het feit dat op basis van een nieuw financieringsdecreet de universiteiten en de hogescholen worden geconfronteerd met een totaal nieuwe berekeningsformule. De nieuwe vrij complexe formule leidde in 2008 tot een aantal niet onbelangrijke verschuivingen, zowel voor de hogescholen als voor de universiteiten.

Het financieringsdecreet werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 26 juni 2008.

In 2008 bedroeg het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen aan de hogescholen 647.150.081 EUR. De opbouw en de verdeling van dit globaal bedrag aan werkingsuitkeringen wordt hieronder schematisch weergegeven.

Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen

Overzicht werkbladen

Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen	Decretale basis	2008
Effectieve werkingsmiddelen (*)	FD art. 30 - 34	597.609.536,09
Aanvullende uitkeringen		
. Meester-, vak- en dienstpersoneel (**)	FD art. 35, §1. 1°	887.730,79
. Wachtgelden personeelsleden centraal fonds (**)	FD art. 35, §1. 2°	6.800.221,08
. Kinderbijslagen (**)	FD art. 35, §1. 3°	12.985.317,11
. Bevallingsverlof	FD art. 35, §1. 3°	548.345,66
. Bijkomend vakantiegeld	FD art. 35, §3	2.759.864,92
. Voortgezette lerarenopleiding	FD art. 35, §4	323.023,79
. Bijkomende middelen kunstopleidingen	FD art. 35, §5	1.019.000,00
. Recuperatiefonds	FD art. 37	489.519,03
. Academisering AHoVoS	FD art. 38	14.109.289,90
. Academisering DO	FD art. 39, §1	5.239.448,29
. Extra werkingsmiddelen Hogeschool Gent	FD art. 39, §2	14.132,57
Aanmoedigingsfonds	FD art. 43	1.925.910,00
Andere		
. Specifieke lerarenopleiding	HD art. 179, 12°	1.576.410,56
. Geïntegreerde lerarenopleiding	SD art. 55 quinquies §5 en §6	583.331,99
. Schoolpremie		279.000,00
Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen		647.150.081,80
Globaal bedrag werkingsuitkeringen - jaarlijks groeipercentage		
Globaal bedrag werkingskeringen - index 2008 = 100		647.150.081,80
Effectieve werkingsmiddelen - index 2008 = 100		597.609.536,09

(*) Effectieve werkingsmiddelen = som van de "effectieve werkingsmiddelen" per hogeschool berekend op basis van :

- onderwijssoekel per hogeschool
- variabel onderwijsdeel voor professioneel gerichte opleidingen per hogeschool
- variabel onderwijsdeel voor academisch gerichte opleidingen per hogeschool
- HOSP-middelen per hogeschool
- bijkomende middelen

(**) Centraal betaalde uitkeringen

2.1.2 Componenten van het globaal bedrag werkingsuitkeringen

Het globaal bedrag van de werkingsuitkeringen hogescholen bestaat uit drie componenten: enerzijds de effectieve werkingsmiddelen, anderzijds de uitkeringen bestemd voor de hogescholen en tenslotte de centraal betaalde uitkeringen. De verdeling van deze drie componenten met de absolute bedragen en de relatieve verdeling in percentages vindt u in onderstaande schema's:

Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen	2008
Effectieve werkingsmiddelen	597.609.536,09
Uitkeringen bestemd voor de hogescholen	28.867.276,73
Centraal betaalde uitkeringen	20.673.268,98
Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen	647.150.081,80

Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen	2008
Effectieve werkingsmiddelen	92,34%
Uitkeringen bestemd voor de hogescholen	4,46%
Centraal betaalde uitkeringen	3,19%
Globaal bedrag werkingsuitkeringen hogescholen	647.150.081,80

2.1.3 Componenten van de effectieve werkingsmiddelen als onderdeel van het globaal bedrag werkingsuitkeringen

De belangrijkste component van het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen van de hogescholen zijn uiteraard de effectieve werkingsmiddelen, ze omvatten 92,34% van het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen.

De effectieve werkingsmiddelen zijn verdeeld in vier componenten:

- de onderwijssoevereïen hogescholen
- het variable onderwijsdeel hogescholen
- de HOSP-middelen hogescholen
- de bijkomende middelen voor de hogescholen

Onderstaande tabellen geven de verdeling weer van de component effectieve werkingsmiddelen met de absolute bedragen en de relatieve verdeling in percentages:

Effectieve werkingsmiddelen hogescholen	2008
Onderwijssokkel hogescholen	73.768.069,57
Variabel onderwijsdeel hogescholen	518.766.261,58
HOSP-middelen hogescholen	1.073.459,95
Bijkomende middelen voor hogescholen	4.001.744,99
Totaal effectieve werkingsmiddelen hogescholen	597.609.536,09

Effectieve werkingsmiddelen hogescholen	2008
Onderwijssokkel hogescholen	12,34%
Variabel onderwijsdeel hogescholen	86,81%
HOSP-middelen hogescholen	0,18%
Bijkomende middelen voor hogescholen	0,67%
Totaal effectieve werkingsmiddelen hogescholen	597.609.536,09

Het "variabel onderwijsdeel van de hogescholen" is de belangrijkste component binnen de effectieve werkingsmiddelen van de hogescholen, het "variabel onderdeel van de hogescholen" bedraagt 518.766.261 EUR.

De onderwijssokkel hogescholen bedraagt 73.768.069 EUR en is de tweede grootste component van de effectieve werkingsmiddelen van de hogescholen.

3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen

3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid

De financiële analyse werd uitgevoerd op de geconsolideerde² gegevens van 21 hogescholen.

Op basis van deze financiële analyse worden per hogeschool enkele financiële kengetallen weergegeven. Dit moet de hogescholen toelaten hun financiële gegevens te positioneren binnen de sector.

De toepassing van het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering de dato 21 december 2007 betreffende de algemene boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor de hogescholen bracht heel wat verschuivingen teweeg binnen de deelrubrieken van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening. Bovendien waren er in dit nieuw BVR ook verschuivingen voorzien van de financiële opbrengsten naar de bedrijfsopbrengsten (door de verwerking van de toegerekende kapitaalsubsidies in zover aangewend ter financiering van verrichte investeringen).

Een horizontale analyse en vergelijking van de reëel geboekte bedragen uit de deelrubrieken van de resultatenrekening met de vorige jaren heeft bijgevolg weinig zin. De hiernavolgende bespreking beperkt zich tot een verticale analyse en een toelichting bij de in 2008 geboekte opbrengsten van de hogescholen.

De reëel geboekte cijfers van 2008 worden wel vergeleken met de begrote bedragen voor het jaar 2008. De begroting 2008 was immers ook reeds gebaseerd op het nieuw BVR van 21 december 2007 betreffende de begroting en de personeelsformatie voor de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap (B.S. 10 maart 2008). Een horizontale analyse is dus enkel zinvol door de geboekte cijfers van 2008 te vergelijken met de begrote cijfers van 2008.

Een horizontale analyse en vergelijking met de jaarrekeningen van de vorige jaren is door de invoering van het nieuwe BVR van 21 december 2007 niet meer zinvol gezien de geringe vergelijkbaarheid van de rubrieken en cijfers.

² Conform met de huidige regelgeving verstrekken de hogescholen geen informatie over de transacties die ze uitvoeren met andere hogescholen. Daardoor is het onmogelijk om de geconsolideerde financiële informatie te corrigeren voor de vorderingen en schulden of de opbrengsten en kosten die verband houden met verrichtingen tussen de hogescholen onderling. Deze onderlinge transacties blijven beperkt in omvang, daardoor geeft de geconsolideerde informatie toch een getrouw beeld van het vermogen en de financiële positie van de hogeschoolsector.

3.2 Geconsolideerde resultatenrekening³

RESULTATENREKENING			
Resultatenrekening	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>		2008	2008
I. Bedrijfsopbrengsten	70/75	811.424.562	779.578.468
A. Omzet	70	736.250.232	715.282.736
B. Wijziging in de voorraad goederen in bewerking en gereed product en in de bestellingen in uitvoering (toename +, afname -)	71	(995.887)	1.179.498
C. Geproduceerde vaste activa	72	0	0
D. Lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies	73	40.278.476	28.900.087
E. Andere bedrijfsopbrengsten	74	35.891.740	34.216.147
II. Bedrijfskosten	(-) 60/65	(779.934.770)	(785.496.256)
A. Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	61	12.404.957	10.518.639
1. Inkopen	600/9	12.385.844	10.518.639
2. Wijzigingen in de voorraad (toename -, afname +)	609	19.113	0
B. Diensten en diverse goederen	61	136.638.292	137.128.647
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	582.980.515	585.423.461
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	45.807.542	52.660.914
E. Waardeverminderingen op voorraden, bestellingen in uitvoering en handelsvorderingen (toevoegingen +, terugnemingen -)	631/5	399.472	20.500
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toevoegingen +, bestedingen en terugnemingen -)	635/9	687.841	(1.198.363)
G. Andere bedrijfskosten	640/9	1.016.151	942.458
H. Als herstructureringskosten geactiveerde bedrijfskosten	(-) 650	0	0
III. Bedrijfswinst	(+) 70/65	31.489.792	0
Bedrijfsverlies	(-) 64/71	0	(5.917.788)
IV. Financiële opbrengsten	75	13.451.061	7.225.598
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	750	0	0
B. Opbrengsten uit vlottende activa	751	10.408.058	4.871.613
C. Andere financiële opbrengsten	752/10	3.043.003	2.353.985
V. Financiële kosten	(-) 65	(6.778.361)	(6.116.338)
A. Kosten van schulden	650	5.241.134	5.959.948
B. Waardeverminderingen op andere vlottende activa dan bedoeld onder II. E (toevoegingen +, terugnemingen -)	651	1.099.281	41.000
C. Andere financiële kosten	652/10	437.946	115.390
VI. Winst uit de gewone bedrijfsuitoefening	(+) 70/66	38.162.492	0
Verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening	(-) 65/71	0	(4.808.528)
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	76	6.317.106	3.283.687
A. Terugneming van afschrijvingen en van waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	760	14.828	0
B. Terugneming van waardeverminderingen op financiële vaste activa	761	0	0
C. Terugneming van voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten	762	400.000	0
D. Meerwaarden bij de realisatie van vaste activa	763	937.917	470.000
E. Andere uitzonderlijke opbrengsten	764/10	4.964.361	2.813.687
VIII. Uitzonderlijke kosten	(-) 66	(2.382.559)	(105.649)
A. Uitzonderlijke afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	660	215.512	77.966
B. Waardeverminderingen op financiële vaste activa	661	0	0
C. Voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten (toevoegingen +, bestedingen -)	662	0	0
D. Minderwaarden bij de realisatie van vaste activa	663	2.227	0
E. Andere uitzonderlijke kosten	664/9	2.164.820	27.683
F. Als herstructureringskosten geactiveerde uitzonderlijke kosten	670	0	0
IX Winst van het boekjaar	(+) 70/67	42.097.040	0
Verlies van het boekjaar	(-) 66/71	0	(1.630.490)

³ Opgesteld conform het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering de dato 21 december 2007 betreffende de algemene boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor de hogescholen

3.2.1 Geconsolideerde Bedrijfsopbrengsten

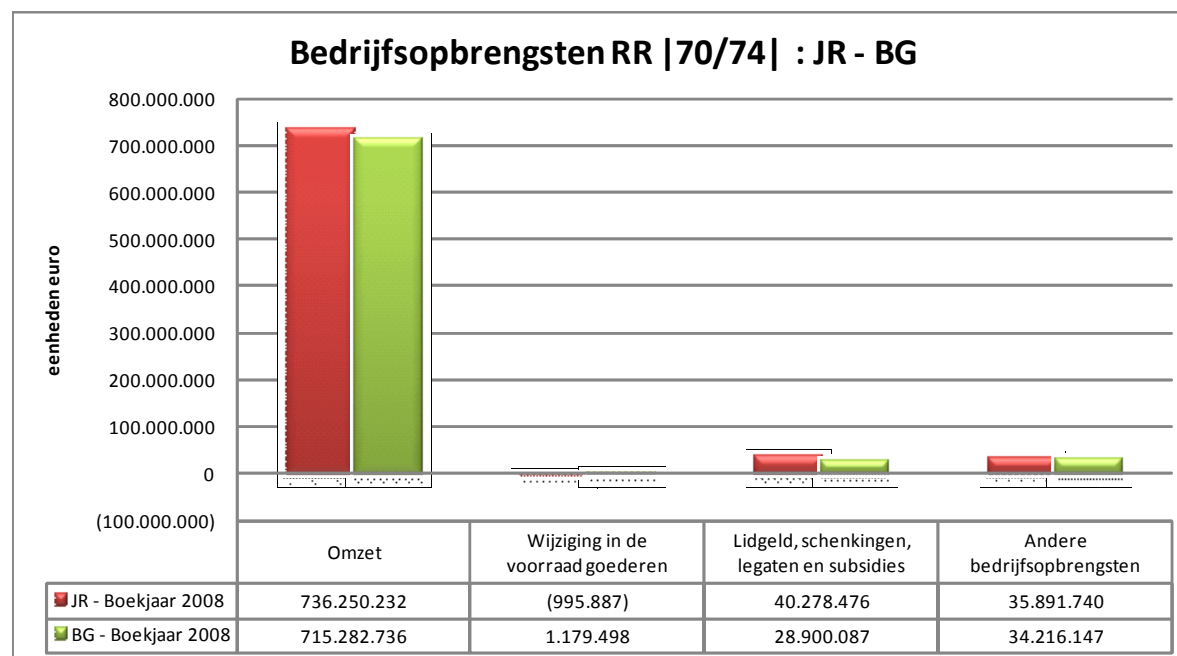
3.2.1.1 Horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

Bij het opstellen van de begroting maken de hogescholen meestal een voorzichtige raming van de bedrijfsopbrengsten. We stellen in 2008 vast dat de bedrijfsopbrengsten in realiteit significant hoger liggen dan de begrote bedragen voor dat jaar.

De geconsolideerde bedrijfsopbrengsten liggen 4,08 % boven de gebudgetteerde bedrijfsopbrengsten, wat vertaald in absolute bedragen tot een significante meeropbrengst (+ 31.846.094 EUR) leidde.

RESULTATENREKENING - Evolutie bedrijfsopbrengsten RR |70/74|

Bedrijfsopbrengsten (eenheden euro)	codes	JR - Boekjaar 2008	BG - Boekjaar 2008
I. Bedrijfsopbrengsten	70/75	811.424.562	779.578.468
A. Omzet	70	736.250.232	715.282.736
B. Wijziging in de voorraad goederen	71	(995.887)	1.179.498
D. Lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies	73	40.278.476	28.900.087
E. Andere bedrijfsopbrengsten	74	35.891.740	34.216.147

3.2.1.2 Rubriek omzet als deelrubriek van de bedrijfsopbrengsten: horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De hogescholen slaagden er in de omzet als rubriek van hun “Bedrijfsopbrengsten” vrij nauwkeurig, maar toch met enige voorzichtigheid in te schatten.

Volgens het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering de dato 21 december 2007 bestaat de rubriek omzet uit een aantal deelrubrieken: de werkingsuitkeringen, de studiegelden en inschrijvingsgelden, de opbrengsten uit onderwijsactiviteiten en verkoop, de sociale toelagen, de dienstverlening en onderzoek, de toegekende kortingen en de overige omzet. Samengevat geeft deze rubriek weer welke inkomsten de hogescholen gegenereerd hebben uit hun corebusiness, met name de onderwijsactiviteiten.

Wat betreft de werkingsuitkeringen kunnen de hogescholen zich hiervoor baseren op de raming die AHoVoS hen in de aanloop naar de begrotingsopmaak meedeelt (per einde september). De hogescholen hebben bijgevolg hun werkingsuitkeringen, voor zover dit in hun mogelijkheden lag, op een vrij realistische en tevens voorzichtige wijze ingeschat.

Dezelfde opmerking geldt voor de andere deelrubrieken van de opbrengstenrekening omzet: ook hier werden de opbrengsten redelijk voorzichtig begroot.

3.2.1.3 Rubriek wijziging in de voorraad goederen als deelrubriek van de bedrijfsopbrengsten: horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De drie hogescholen (KdG, KHBO en Plantijn) die hun projecten in uitvoering verwerken via activering onder de voorraadpost “Projecten in uitvoering” (code 30 – activa balans) hebben de waarde van de voorraadwijziging m.b.t. deze projecten geraamd. De significante afwijking tussen de begrote cijfers en de effectief geboekte bedragen is te verklaren door het feit dat de voortgang van een project bij de begrotingsopstelling moeilijk in te schatten is.

3.2.1.4 Rubriek lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies als deelrubriek van de bedrijfsopbrengsten: horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De voorzichtige ingesteldheid van de hogescholen bij het begroten van de bedrijfsopbrengsten is vooral te merken in de raming van de rubriek lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies. Deze brengen 39,37 % (11.378.389 EUR) meer op dan in de begroting voorzien. Door de onzekerheid verbonden aan het verkrijgen van subsidies worden deze opbrengsten, door het merendeel van de hogescholen, te laag gebudgetteerd.

3.2.1.5 Rubriek andere bedrijfsopbrengsten als deelrubriek van de bedrijfsopbrengsten:

horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

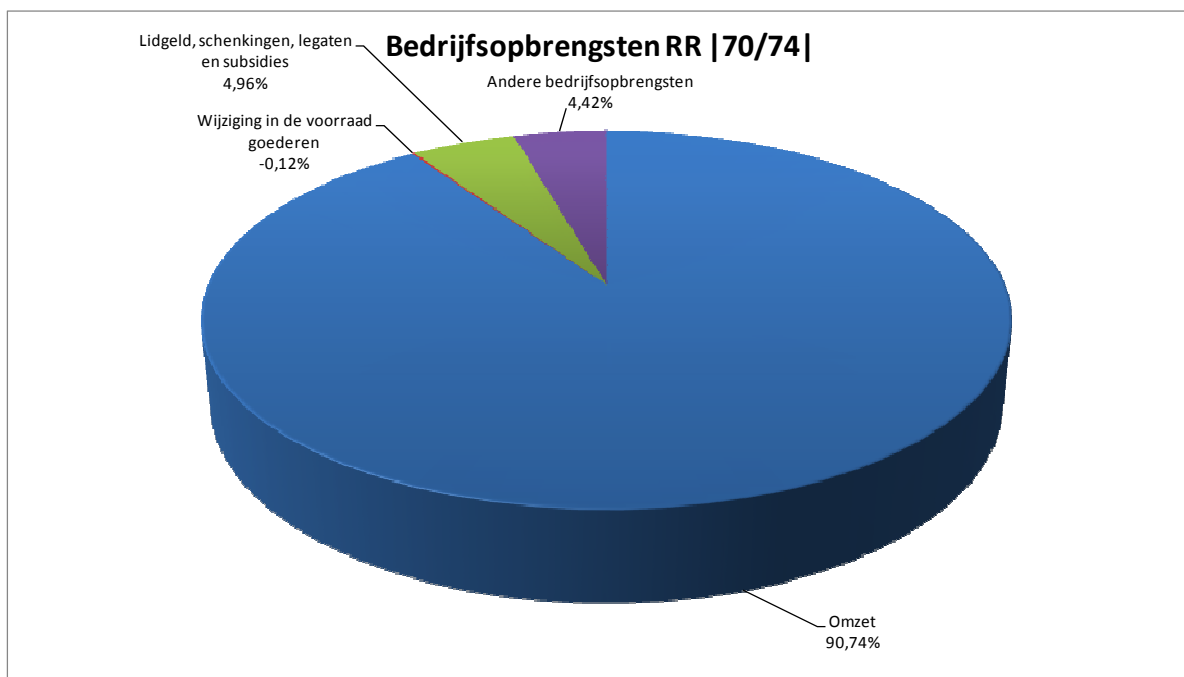
De recuperatie van de loonkosten is het belangrijkste element binnen de rubriek andere bedrijfsopbrengsten: de hogescholen hebben deze opbrengst vrij nauwkeurig begroot. Dit is te verklaren door het feit dat de hogescholen meestal vrij nauwkeurig kunnen inschatten welke personeelsleden gedetacheerd worden.

Er werd een lichte onderschatting van de andere bedrijfsopbrengsten geregistreerd.

3.2.1.6 Verticale analyse: jaarrekening 2008

De hogescholen realiseren de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten met de opbrengsten van de 4 hierboven reeds vermelde rubrieken. De rubriek omzet waarin de werkingsuitkeringen van de overheid vervat zitten, blijft de belangrijkste opbrengstenbron. De rubriek omzet bedraagt 90,74% van de totale bedrijfsopbrengsten.

De rubriek lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies omvat 4,96% van de totale bedrijfsopbrengsten. Tenslotte bedragen de andere bedrijfsopbrengsten 4,42% van de totale bedrijfsopbrengsten.

3.2.1.7 Verticale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De samenstelling van de bedrijfsopbrengsten in de jaarrekening 2008 benadert de begrote structuur van de bedrijfsopbrengsten. De voorzichtige ingesteldheid waarmee de hogescholen hun begroting opstellen, leidt tot een systematische onderschatting van de bedrijfsopbrengsten.

Vooraf bij de rubriek waar de onzekerheid over de te verwachten bedrijfsopbrengsten het grootst is - de rubriek lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies - is dit duidelijk merkbaar.

3.2.2 Geconsolideerde bedrijfskosten ⁴

3.2.2.1 Horizontale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De reële bedrijfskosten liggen onder het begrote niveau in 2008. Het werkelijke kostenbedrag is 0,71 % lager dan het geraamde bedrag, in absolute bedragen stemt dit overeen met een minkost van 5.561.486 EUR. Het valt niet uit te maken in welke mate dit moet toegeschreven worden aan een voorzichtige begrotingsopstelling (ramen van maximale kosten), dan wel aan een zuinig beleid bij de uitvoering van de begroting.

Bedrijfskosten	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
		2008	2008	absolute	relatieve
			(eenheden euro)	afwijking	afwijking
II. Bedrijfskosten	60/64	779.934.770	785.496.256	- 5.561.486	- 0,71 %
A. Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	60	12.404.957	10.518.639	+ 1.886.318	+ 17,93 %
B. Diensten en diverse goederen	61	136.638.292	137.128.647	- 490.356	- 0,36 %
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	582.980.515	585.423.461	- 2.442.946	- 0,42 %
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op OK/IVA/MVA	630	45.807.542	52.660.914	- 6.853.372	- 13,01 %
E. Waardeverminderingen op voorraden	631/4	399.472	20.500	+ 378.972	+ 1848,64 %
F. Voorzieningen voor risico's en kosten	635/8	687.841	(1.198.363)	+ 1.886.204	+ 157,40 %
G. Andere bedrijfskosten	640/8	1.016.151	942.458	+ 73.693	+ 7,82 %
H. Als herstructureringskosten geactiveerde bedrijfskosten	(-) 649	0	0	+ 0	

Budgetoverschrijdingen hebben zich gemanifesteerd bij de kosten voor “Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen”, “Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen”, “Voorzieningen voor risico's en kosten” en “Andere bedrijfskosten”.

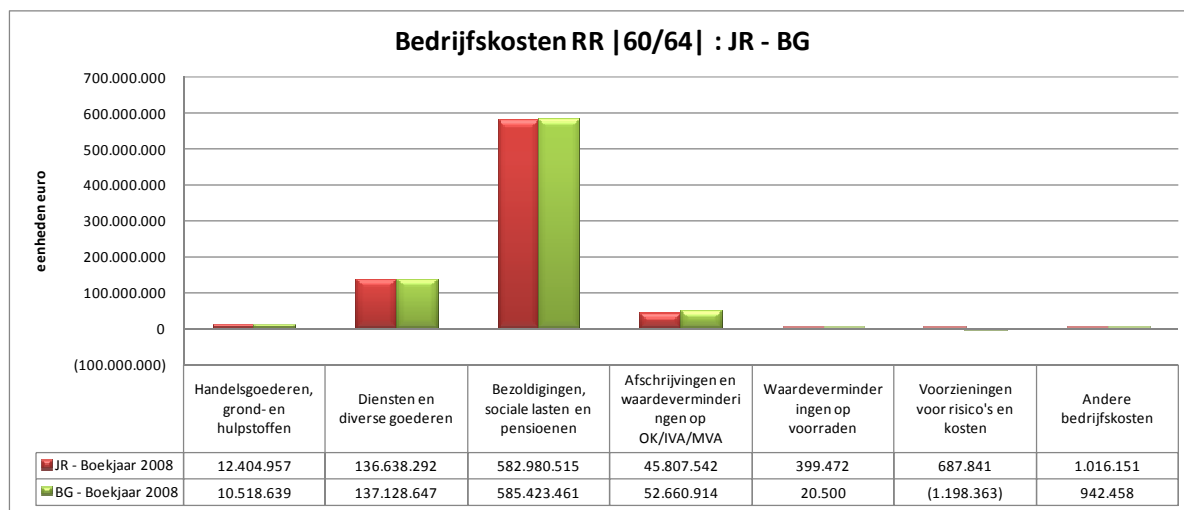
Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen zijn moeilijk begrootbaar. De problemen komen immers meestal pas na de begrotingsopstelling aan de oppervlakte. Budgetoverschrijdingen zijn hier dan ook vrij logisch. Ook bij het begroten van voorzieningen wordt men met dit probleem geconfronteerd. De noodzaak tot het aanleggen van bepaalde voorzieningen komt vaak pas tot uiting nadat de begroting is opgesteld. Vertragingen in de uitvoering van de begrote onderhouds- en herstellingswerken kunnen dan weer aanleiding geven tot belangrijke afwijkingen in de aanwending van voorheen gevormde voorzieningen t.a.v. wat begroot was.

Bij de overige rubrieken werden de voorziene budgetten niet integraal aangewend, zij het dat de onderbesteding bij de rubriek “Diensten en diverse goederen” erg beperkt was (onderbesteding van 0,36%). De onderbesteding van deze rubriek bedroeg in 2006 en 2007 nog 2%. Er is in 2008 dus meer budget voor diensten en diverse goederen aangewend dan de voorbije twee jaren, reden hiervoor zijn vermoedelijk de prijsstijgingen die hebben plaats gevonden in 2008.

In absolute bedragen zijn de zwaarste onderbestedingen terug te vinden bij de rubrieken “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen” (2.442.946 EUR) en bij de “Afschrijvingen en waardeverminderingen” (6.853.372 EUR).

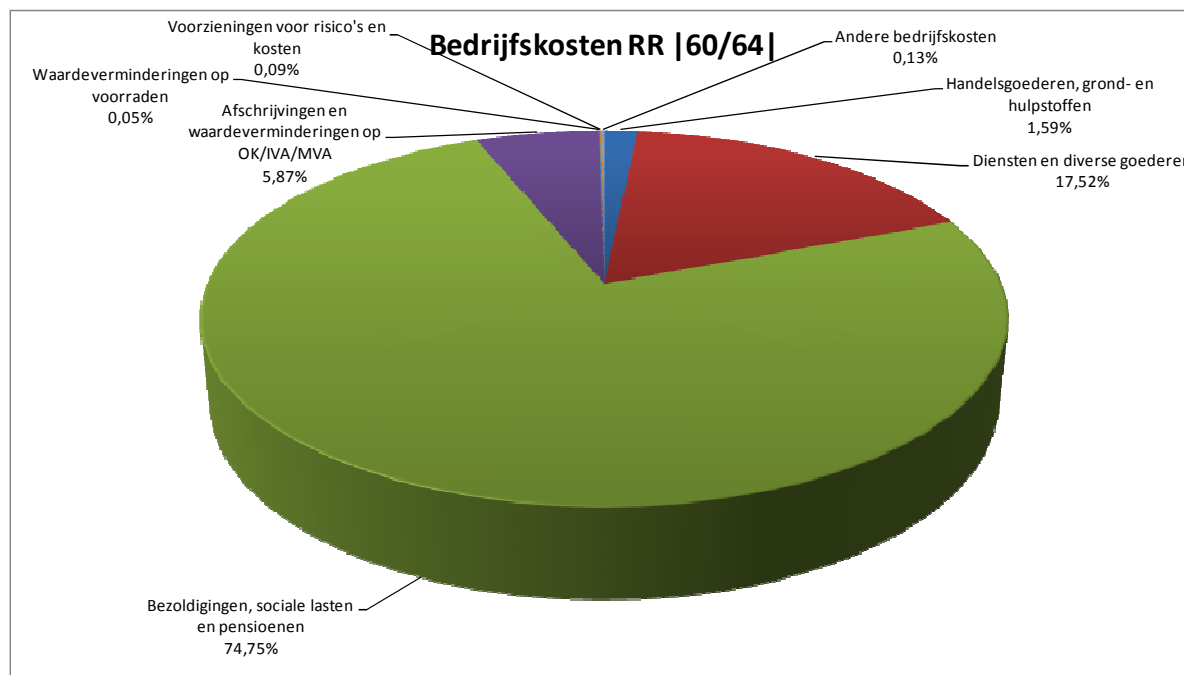
⁴ Een aantal oorspronkelijke inrichtende machten (rechtspersonen) bleven eigenaar van de gebouwen en stellen bijvoorbeeld d.m.v. een “gebruiksovereenkomst om niet” deze gebouwen ter beschikking van de nieuwe hogeschool. Dit leidt tot een onderschatting van de afschrijvingskosten en/of de huurkosten opgenomen in de resultatenrekeningen.

De onderbesteding op het budget voor "Afschrijvingen en waardeverminderingen" is een jaarlijks weerkerend gegeven. Begrote investeringsprojecten lopen wel vaker wat vertraging op in hun uitvoering waardoor de afschrijvingen pas later dan voorzien in de begroting, beginnen te lopen.

3.2.2.2 Verticale analyse: jaarrekening 2008

De structuur van de geconsolideerde bedrijfskosten wordt hieronder weergegeven. Voor elke component van de bedrijfskosten wordt het procentueel aandeel in de totale bedrijfskosten aangeduid. Drie kostencomponenten, nl. de diensten en diverse goederen, de bezoldigingskosten en de afschrijvingskosten nemen samen 98,14 % van de totale werkingskosten voor hun rekening.

3.2.2.3 Verticale analyse: begroting 2008 – jaarrekening 2008

De begrote structuur van de bedrijfskosten van het jaar 2008 sluit behoorlijk aan bij de werkelijke kostenstructuur. De uitvoering van de begroting heeft geen fundamentele verschuivingen in de structuur van de bedrijfskosten veroorzaakt. Traditioneel worden er minder investeringen uitgevoerd dan in de begroting voorzien zijn. Dit was ook in 2008 het geval. Hierdoor valt het aandeel van afschrijvingslasten in de jaarrekening lager uit dan op basis van de begroting kon verwacht worden. De begrote loonkosten blijven onderbested.

3.2.3 Geconsolideerde bedrijfswinst | 70/65 |

De geconsolideerde bedrijfswinst is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten.

In het boekjaar 2008 realiseerde de sector **een bedrijfswinst van 31.489.792 EUR**.

De bedrijfswinst 2008 is veel gunstiger dan het in de begroting 2008 voorziene bedrijfsverlies. Er werd immers door de hogescholen een bedrijfsverlies begroot voor 2008 van - 5.917.788 EUR.

Er is dus een bijzonder grote afwijking van 37.407.580 EUR tussen de in 2008 effectief gerealiseerde bedrijfswinst en het in 2008 begrote bedrijfsverlies. Dit beantwoordt aan een jaarlijks terugkerende trend.

Bij het opstellen van de begroting nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit vertaalt zich doorgaans in lagere bedrijfskosten en hogere bedrijfsopbrengsten dan begroot. Wanneer door het effect van een dergelijke politiek het spanningsveld tussen de begrote cijfers en de gerealiseerde cijfers te groot wordt, brengt dit de waarde van de begroting als beleidsinstrument in het gedrang. Het geeft de indruk dat de begroting eerder aangewend wordt om de overheid een signaal van onderfinanciering te geven dan als financiële vertaling van het beleid dat de sector voor ogen heeft.

Evolutie bedrijfswinst / bedrijfsverlies :	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
		2008	2008	absolute	relatieve
ten opzichte van begroting 2008			(eenheden euro)	afwijking	afwijking
I. Bedrijfsopbrengsten	70/74	811.424.562	779.578.468	+ 31.846.094	+ 4,09 %
II. Bedrijfskosten	60/64	779.934.770	785.496.256	- 5.561.486	- 0,71 %
III. Bedrijfswinst / Bedrijfsverlies	(+) / (-) 70/64	31.489.792	(5.917.788)	+ 37.407.580	+ 632,12 %

3.2.4 Geconsolideerd financieel resultaat | 75 - 65 |

Het financieel resultaat is het verschil tussen de financiële opbrengsten en de financiële kosten.

Evenals bij het bedrijfsresultaat is er bij de begrotingsopmaak ook sprake van een onderschatting van het financieel resultaat 2008.

De onderschatting van het financieel resultaat in 2008 bedraagt 5.563.440 EUR.

Deze onderschatting is een rechtstreeks gevolg van het feit dat het effectieve investeringsvolume in 2008 beduidend onder het begrote niveau lag. Dit is een traditioneel wekerende vaststelling, maar zorgt er wel voor dat er ook minder middelen nodig zijn om deze te financieren. Zo worden er minder eigen middelen aangewend dan voorzien, wat leidt tot hogere renteopbrengsten uit geldbeleggingen dan verwacht werd bij de begrotingsopstelling.

De financiële kosten in hun totaliteit zijn hoger dan begroot. Er dient opgemerkt te worden dat de effectieve boeking van een (niet begrote) waardevermindering op vlottende activa bij de Lessius Hogeschool Antwerpen ten bedrage van 1.066.946 EUR hiervan de verklaring is. De geboekte rentelasten vielen immers lager uit dan de begrote rentelasten. Ook de vertraging in de uitvoering van het begrote investeringsprogramma leidde er toe dat de hogescholen minder investeringskredieten opnamen dan in de begroting voorzien werd.

Evolutie financiële opbrengsten / kosten :	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08	
		2008	2008	absolute	relatieve	
ten opzichte van begroting 2008			(eenheden euro)	afwijking	afwijking	
IV. Financiële opbrengsten	75	13.451.061	7.225.598	+ 6.225.463	+ 86,16 %	
V. Financiële kosten	65	6.778.361	6.116.338	+ 662.023	+ 10,82 %	
Financieel resultaat	(+) / (-)	75/65	6.672.700	1.109.260	+ 5.563.440	+ 501,55 %

3.2.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat | 76 - 66 |

De geconsolideerde uitzonderlijke opbrengsten en de geconsolideerde uitzonderlijke kosten vormen samen het geconsolideerd uitzonderlijk resultaat. Dit laatste vertoont een grillig verloop. Wegens het uitzonderlijke karakter van dit resultaat is het moeilijk hieruit conclusies te trekken die gelden voor de sector in zijn geheel. Eénmalige en individueel optredende factoren bepalen hier immers het beeld. De grootste afwijkingen tussen de voor 2008 begrote uitzonderlijke opbrengsten en de effectief geboekte uitzonderlijke opbrengsten hebben dan ook te maken met de post 764/10 andere uitzonderlijke opbrengsten. Hetzelfde beeld geldt bij de vergelijking tussen de effectief geboekte uitzonderlijke kosten en de begrote uitzonderlijke kosten, ook hier situeren de grootste afwijkingen zich bij de post 664/9 andere uitzonderlijke kosten.

Evolutie uitzonderlijke opbrengsten / kosten :	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08	
		2008	2008	absolute	relatieve	
ten opzichte van begroting 2008			(eenheden euro)	afwijking	afwijking	
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	76	6.317.106	3.283.687	+ 3.033.419	+ 92,38 %	
VIII. Uitzonderlijke kosten	66	2.382.559	105.649	+ 2.276.910	+ 2155,16 %	
Uitzonderlijk resultaat	(+) / (-)	76/66	3.934.547	3.178.038	+ 756.509	+ 23,80 %

3.2.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar

3.2.6.1 Evolutie en opbouw van de geconsolideerde “Winst van het boekjaar” |70/67|

De geconsolideerde winst van het boekjaar is het resultaat dat de hogescholen behalen uit al hun activiteiten.

In het boekjaar 2008 realiseerde de sector **een winst van het boekjaar van 42.097.040 EUR.**

De winst van het boekjaar 2008 is veel gunstiger dan het in de begroting 2008 voorziene verlies van het boekjaar. Er werd door de hogescholen een bedrijfsverlies begroot voor 2008 van - 1.630.490 EUR.

Er is dus een bijzonder grote afwijking van 43.727.530 EUR tussen de in 2008 effectief gerealiseerde winst van het boekjaar en het in 2008 begrote verlies van het boekjaar.

Deze significante onderschatting van het resultaat van het boekjaar is een jaarlijks weerkerende vaststelling. Deze vaststelling bevestigt de conclusie die geformuleerd werd bij de bespreking van het bedrijfsresultaat (zie punt 3.2.3).

Evolutie winst / verlies van het boekjaar : ten opzichte van begroting		codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
			2008	2008	absolute	relatieve
		<i>(eenheden euro)</i>			afwijking	afwijking
III. Bedrijfswinst / Bedrijfsverlies	(+) / (-)	70/64	31.489.792	(5.917.788)	+ 37.407.580	+ 632,12 %
Financieel resultaat	(+) / (-)	75/65	6.672.700	1.109.260	+ 5.563.440	+ 501,55 %
Uitzonderlijk resultaat	(+) / (-)	76/66	3.934.547	3.178.038	+ 756.509	+ 23,80 %
IX. Winst / Verlies van het boekjaar	(+) / (-)	70/66	42.097.040	(1.630.490)	+ 43.727.530	+ 2681,86 %

De “Winst van het boekjaar” is opgebouwd uit 3 deelresultaten, nl. de bedrijfswinst [70/64], het financieel resultaat [75-65] en het uitzonderlijk resultaat [76-66].

De bedrijfswinst 2008 vormt de basis van de winst van het boekjaar 2008. Deze bedrijfswinst vertegenwoordigt in wezen de onderbesteding van de beschikbare werkingsmiddelen. Deze onderbesteding in 2008 staat in rechtstreekse relatie met de wijze waarop de hogescholen hun investeringen financieren. Zij steunden hierbij vooral op eigen middelen en op kapitaalsubsidies. De aanwending van vreemd vermogen was relatief eerder beperkt. Dergelijk financieringsbeleid zet de hogescholen er toe aan om belangrijke winsten van het boekjaar te realiseren teneinde hun politiek van zelffinanciering te kunnen volhouden.

De hogescholen nemen weinig vreemd vermogen op om investeringen mee te financieren, bijgevolg blijft er een belangrijke rol voor de eigen middelen voorzien in de financiering van de investeringen. De hogescholen realiseerden in 2008 een positieve netto cashflow. De daaruit voortvloeiende toename van de som van de geldbeleggingen en liquide middelen genereerde eveneens bijkomende financiële opbrengsten, zij het dat ook de evolutie van het rentepeil hierop invloed uitoefende.

De geconsolideerde uitzonderlijke opbrengsten en de geconsolideerde uitzonderlijke kosten vormen samen het geconsolideerd uitzonderlijk resultaat. Wegens het uitzonderlijke karakter ervan is het moeilijk hieruit conclusies te trekken die gelden voor de sector in zijn geheel.

3.3 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool

3.3.1 Bedrijfsopbrengsten

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van de totale "Bedrijfsopbrengsten" en van de belangrijkste componenten ervan per hogeschool.

- ◆ **Aandeel van de totale bedrijfsopbrengsten per hogeschool in de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten**

De Hogeschool Gent (HG) verwerft als grootste hogeschool het hoogste individuele aandeel (12,77%) in de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten. Het laagste individuele aandeel (1,24%) in de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten geldt voor de Hogeschool Sint-Lukas Brussel.

- ◆ **Aandeel van de omzet per hogeschool in de totale bedrijfsopbrengsten van de hogeschool**

De geconsolideerde omzet van de 21 hogescholen vertegenwoordigen in het boekjaar 2008 90,74 % van de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten. In de Xios Hogeschool Limburg bedraagt de omzet 95,91% van de totale bedrijfsopbrengsten, in de Kaho- St.Lieven bedraagt de omzet 81,80% van de totale bedrijfsopbrengsten.

- ◆ **Aandeel van de opbrengst uit lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies per hogeschool in de totale bedrijfsopbrengsten van de hogeschool**

Het relatieve belang van de geconsolideerde opbrengst uit lidgelden, schenkingen, legaten en subsidies bedraagt 4,96% van de totale bedrijfsopbrengsten.

- ◆ **Aandeel van de andere bedrijfsopbrengsten per hogeschool in de totale bedrijfsopbrengsten van de hogeschool**

Het geconsolideerd aandeel van de andere bedrijfsopbrengsten in de geconsolideerde bedrijfsopbrengsten bedraagt in het boekjaar 2008 4,42%. Het relatieve belang van de "Andere bedrijfsopbrengsten" schommelt sterk van hogeschool tot hogeschool: laagste waarde 2% (Xios), hoogste waarde 6,58 % (HWVI).

Bedrijfsopbrengsten per hogeschool - Boekjaar 2008

	Bedrijfsopbrengsten RR [70/74]		Omzet RR [70]			Wijziging in de voorraad goederen RR [71]			Lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies - RR [73]			Andere bedrijfsopbrengsten RR [74]		
	Bedrag	% Co Hs	Bedrag	% Co Hs	% Bo	Bedrag	% Co Hs	% Bo	Bedrag	% Co Hs	% Bo	Bedrag	% Co Hs	% Bo
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>														
Artevelde	53.110.593	6,55 %	50.282.292	6,83 %	94,67 %	0	0,00 %	0,00 %	1.437.228	3,57 %	2,71 %	1.391.073	3,88 %	2,62 %
Erasmus	40.120.740	4,94 %	34.540.850	4,69 %	86,09 %	0	0,00 %	0,00 %	3.642.757	9,04 %	9,08 %	1.937.133	5,40 %	4,83 %
Artesis	59.825.833	7,37 %	55.595.288	7,55 %	92,93 %	0	0,00 %	0,00 %	1.786.692	4,44 %	2,99 %	2.443.853	6,81 %	4,08 %
HG	103.625.167	12,77 %	94.021.863	12,77 %	90,73 %	0	0,00 %	0,00 %	4.483.249	11,13 %	4,33 %	5.120.055	14,27 %	4,94 %
LUK	10.059.081	1,24 %	8.823.330	1,20 %	87,72 %	0	0,00 %	0,00 %	789.430	1,96 %	7,85 %	446.321	1,24 %	4,44 %
WenK	50.233.673	6,19 %	45.241.233	6,14 %	90,06 %	0	0,00 %	0,00 %	2.662.521	6,61 %	5,30 %	2.329.919	6,49 %	4,64 %
HWVI	31.290.418	3,86 %	27.044.949	3,67 %	86,43 %	0	0,00 %	0,00 %	2.185.076	5,42 %	6,98 %	2.060.393	5,74 %	6,58 %
KDG	53.534.683	6,60 %	49.283.856	6,69 %	92,06 %	(682.701)	68,55 %	- 1,28 %	2.606.848	6,47 %	4,87 %	2.326.680	6,48 %	4,35 %
KHBO	24.951.385	3,08 %	22.386.333	3,04 %	89,72 %	(701.492)	70,44 %	- 2,81 %	2.086.443	5,18 %	8,36 %	1.180.101	3,29 %	4,73 %
KHK	47.215.910	5,82 %	41.321.719	5,61 %	87,52 %	0	0,00 %	0,00 %	3.004.157	7,46 %	6,36 %	2.890.034	8,05 %	6,12 %
KHL	36.222.985	4,46 %	33.856.836	4,60 %	93,47 %	0	0,00 %	0,00 %	871.986	2,16 %	2,41 %	1.494.163	4,16 %	4,12 %
KHLim	42.864.739	5,28 %	39.894.318	5,42 %	93,07 %	0	0,00 %	0,00 %	1.998.206	4,96 %	4,66 %	972.215	2,71 %	2,27 %
KHM	27.701.137	3,41 %	25.148.246	3,42 %	90,78 %	0	0,00 %	0,00 %	1.127.485	2,80 %	4,07 %	1.425.406	3,97 %	5,15 %
KaHoStL	41.237.577	5,08 %	33.733.782	4,58 %	81,80 %	0	0,00 %	0,00 %	4.812.224	11,95 %	11,67 %	2.691.571	7,50 %	6,53 %
KHZWV	43.232.734	5,33 %	40.945.146	5,56 %	94,71 %	0	0,00 %	0,00 %	1.288.932	3,20 %	2,98 %	998.656	2,78 %	2,31 %
Lessius	19.378.786	2,39 %	18.006.892	2,45 %	92,92 %	0	0,00 %	0,00 %	773.073	1,92 %	3,99 %	598.821	1,67 %	3,09 %
Plantijn	18.733.487	2,31 %	17.403.677	2,36 %	92,90 %	388.306	- 38,99 %	2,07 %	480.160	1,19 %	2,56 %	461.343	1,29 %	2,46 %
PHL	31.451.789	3,88 %	28.092.265	3,82 %	89,32 %	0	0,00 %	0,00 %	2.177.343	5,41 %	6,92 %	1.182.181	3,29 %	3,76 %
Groep T	14.907.632	1,84 %	13.777.134	1,87 %	92,42 %	0	0,00 %	0,00 %	284.544	0,71 %	1,91 %	845.954	2,36 %	5,67 %
EHSAL - HUB	40.839.768	5,03 %	36.818.007	5,00 %	90,15 %	0	0,00 %	0,00 %	1.344.059	3,34 %	3,29 %	2.677.702	7,46 %	6,56 %
XIOS - HL	20.886.445	2,57 %	20.032.216	2,72 %	95,91 %	0	0,00 %	0,00 %	436.063	1,08 %	2,09 %	418.166	1,17 %	2,00 %
Consolidatie Hs	811.424.562	100,00 %	736.250.232	100,00 %	90,74 %	(995.887)	100,00 %	- 0,12 %	40.278.476	100,00 %	4,96 %	35.891.740	100,00 %	4,42 %
Rekenkundig gemiddelde	38.639.265		35.059.535		90,73 %	(47.423)		- 0,10 %	1.918.023		5,02 %	1.709.130		4,35 %
Laagste waarde	10.059.081	1,24 %	8.823.330	1,20 %	81,80 %	(701.492)	- 38,99 %	- 2,81 %	284.544	0,71 %	1,91 %	418.166	1,17 %	2,00 %
Hoogste waarde	103.625.167	12,77 %	94.021.863	12,77 %	95,91 %	388.306	70,44 %	2,07 %	4.812.224	11,95 %	11,67 %	5.120.055	14,27 %	6,58 %

% Co Hs = procentueel aandeel van de rubriek in het geconsolideerde bedrag van de hogescholen

% Bo = procentueel aandeel van de rubriek in de bedrijfsopbrengsten RR [70/74] van de hogeschool

3.3.2 Bedrijfskosten

Op de volgende pagina worden de totale bedrijfskosten en de belangrijkste componenten van de bedrijfskosten per hogeschool weergegeven.

- ♦ **Aandeel van de kosten voor diensten en diverse goederen per hogeschool in de totale bedrijfskosten van de hogeschool**

De geconsolideerde kosten voor diensten en diverse goederen van de 21 hogescholen bedroegen 17,52 % (17,1 % in 2007) van de geconsolideerde bedrijfskosten. Verhoudingsgewijze besteedt GROEP-T Leuven Hogeschool het meest aan kosten voor diensten en diverse goederen (25,08 % van haar bedrijfskosten) en Karel de Grote Hogeschool het minste (13,72 %).

- ♦ **Aandeel van de bezoldigingskosten per hogeschool in de totale bedrijfskosten van de hogeschool**

Tijdens het boekjaar 2008 bedroeg het aandeel van de geconsolideerde bezoldigingskosten in de geconsolideerde bedrijfskosten 74,75 %. Artesis hogeschool realiseerde in 2008 met een aandeel van 79,07 % de hoogste score. Groep T tekende het kleinste aandeel op (67,80 %).

- ♦ **Aandeel van de afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten en op immateriële en materiële vaste activa per hogeschool in de totale bedrijfskosten van de hogeschool**

Het geconsolideerde aandeel van deze kosten stabiliseerde zich op 5,87 %. De divergentie inzake eigendom en waardering van het onroerend patrimonium (terreinen en gebouwen) beïnvloedt uiteraard het aandeel van de afschrijvingskosten in de totale bedrijfskosten. De range van de uiterste waarden voor dit kostenaandeel daalt enigszins (4,21 % t.o.v. 4,6 % in 2007).

Bedrijfskosten per hogeschool - Boekjaar 2008

<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>	Diensten en diverse goederen RR [61]			Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen - RR [62]			Afschrijvingen en waardeverminderingen op OK/IVAMVA - RR [63]		
	Bedrag	% Co Hs	% Bk	Bedrag	% Co Hs	% Bk	Bedrag	% Co Hs	% Bk
Artevelde	8.713.470	6,38 %	17,56 %	38.390.117	6,59 %	77,36 %	2.250.888	4,91 %	4,54 %
Erasmus	8.408.571	6,15 %	22,16 %	27.733.154	4,76 %	73,08 %	1.435.894	3,13 %	3,78 %
Artesis	8.950.531	6,55 %	15,85 %	44.658.541	7,66 %	79,07 %	2.418.829	5,28 %	4,28 %
HG	14.175.808	10,37 %	14,07 %	78.811.712	13,52 %	78,25 %	6.460.285	14,10 %	6,41 %
LUK	1.806.010	1,32 %	19,49 %	6.888.302	1,18 %	74,32 %	532.845	1,16 %	5,75 %
WenK	9.144.727	6,69 %	18,71 %	36.269.773	6,22 %	74,21 %	3.150.669	6,88 %	6,45 %
HWVI	5.550.520	4,06 %	18,60 %	21.845.624	3,75 %	73,19 %	2.040.641	4,45 %	6,84 %
KDG	7.163.812	5,24 %	13,72 %	40.940.796	7,02 %	78,41 %	2.864.888	6,25 %	5,49 %
KHBO	4.332.862	3,17 %	18,77 %	17.574.502	3,01 %	76,14 %	1.058.399	2,31 %	4,59 %
KHK	6.410.194	4,69 %	14,36 %	33.362.944	5,72 %	74,76 %	2.962.185	6,47 %	6,64 %
KHL	5.886.594	4,31 %	16,73 %	25.686.290	4,41 %	73,00 %	2.378.510	5,19 %	6,76 %
KHLim	6.539.118	4,79 %	15,79 %	30.415.456	5,22 %	73,43 %	2.806.824	6,13 %	6,78 %
KHM	3.957.663	2,90 %	14,86 %	20.452.986	3,51 %	76,78 %	1.592.044	3,48 %	5,98 %
KaHoStL	8.550.253	6,26 %	21,20 %	28.555.711	4,90 %	70,79 %	2.664.976	5,82 %	6,61 %
KHZWVI	7.775.145	5,69 %	19,51 %	29.014.421	4,98 %	72,80 %	2.357.711	5,15 %	5,92 %
Lessius	3.669.244	2,69 %	19,61 %	13.757.979	2,36 %	73,52 %	1.135.882	2,48 %	6,07 %
Plantijn	3.154.626	2,31 %	17,34 %	14.248.794	2,44 %	78,30 %	687.015	1,50 %	3,78 %
PHL	5.433.595	3,98 %	17,61 %	21.741.659	3,73 %	70,44 %	1.922.343	4,20 %	6,23 %
Groep T	3.906.556	2,86 %	25,08 %	10.563.096	1,81 %	67,80 %	983.635	2,15 %	6,31 %
EHSAL - HUB	8.632.087	6,32 %	21,89 %	27.345.713	4,69 %	69,35 %	2.423.324	5,29 %	6,15 %
XIOS - HL	4.476.906	3,28 %	21,29 %	14.722.945	2,53 %	70,03 %	1.679.755	3,67 %	7,99 %
Consolidatie Hs	136.638.292	100,00 %	17,52 %	582.980.515	100,00 %	74,75 %	45.807.542	100,00 %	5,87 %
Rekenkundig gemiddelde	6.506.585		18,29 %	27.760.977		74,05 %	2.181.312		5,87 %
Laagste waarde	1.806.010	1,32 %	13,72 %	6.888.302	1,18 %	67,80 %	532.845	1,16 %	3,78 %
Hoogste waarde	14.175.808	10,37 %	25,08 %	78.811.712	13,52 %	79,07 %	6.460.285	14,10 %	7,99 %

% Co Hs = procentueel aandeel van de rubriek in het geconsolideerde bedrag van de hogescholen

% Bk = procentueel aandeel van de rubriek in de bedrijfskosten RR [60/64] van de hogeschool

3.3.3 Resultaten per hogeschool

Het overzicht van de resultaten per hogeschool wordt op de volgende pagina weergegeven.

- ◆ **Winst/verlies van het boekjaar**

De 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2008 samen een geconsolideerde winst van het boekjaar van 42.097.040 EUR. Hogeschool Gent realiseerde met een winst van 4.818.265 EUR de hoogste score in de sector. De Lessius Hogeschool Antwerpen boekte een tekort van - 360.579 EUR.

- ◆ **Bedrijfswinst/verlies**

Traditioneel maakt de bedrijfswinst het hoofdbestanddeel uit van de winst van het boekjaar. De Arteveldehogeschool realiseert in 2008 de hoogste bedrijfswinst (3.485.391 EUR). Hiermee neemt deze hogeschool 11,07 % van de door de sector gerealiseerde bedrijfswinst voor haar rekening. Twee hogescholen (XIOS-HL, Groep T) boeken een bedrijfsverlies.

- ◆ **Financieel resultaat**

De sector realiseerde een batig financieel resultaat van 6.672.700 EUR. Hogeschool Gent scoort traditioneel het best (1.870.098 EUR).

- ◆ **Uitzonderlijk resultaat**

Ook het geconsolideerde uitzonderlijk resultaat leverde een positieve bijdrage van 3.934.547 EUR aan het globale resultaat van de sector. Wegens het uitzonderlijke karakter ervan is het moeilijk hieruit conclusies te trekken, éénmalige en individueel optredende factoren bepalen hier immers het beeld.

Winst / Verlies van het boekjaar per hogeschool - Boekjaar 2008

<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>	Winst / Verlies van het boekjaar - RR [70/66]		Bedrijfswinst / Bedrijfsverlies RR [70/64]			Financieel resultaat RR [75/65]			Uitzonderlijk resultaat RR [76/66]		
	Bedrag	% Co Hs	Bedrag	% Co Hs	% W/V	Bedrag	% Co Hs	% W/V	Bedrag	% Co Hs	% W/V
	Artevelde	4.104.854	9,75 %	3.485.391	11,07 %	84,91 %	619.463	9,28 %	15,09 %	0	0,00 %
Erasmus	3.214.317	7,64 %	2.173.301	6,90 %	67,61 %	585.440	8,77 %	18,21 %	455.576	11,58 %	14,17 %
Artesis	4.811.457	11,43 %	3.345.899	10,63 %	69,54 %	1.465.558	21,96 %	30,46 %	0	0,00 %	0,00 %
HG	4.818.265	11,45 %	2.902.423	9,22 %	60,24 %	1.870.098	28,03 %	38,81 %	45.744	1,16 %	0,95 %
LUK	926.322	2,20 %	791.177	2,51 %	85,41 %	135.444	2,03 %	14,62 %	(299)	-0,01 %	-0,03 %
WenK	1.518.089	3,61 %	1.357.387	4,31 %	89,41 %	260.412	3,90 %	17,15 %	(99.710)	-2,53 %	-6,57 %
HWVI	1.940.519	4,61 %	1.444.101	4,59 %	74,42 %	497.232	7,45 %	25,62 %	(814)	-0,02 %	-0,04 %
KDG	1.722.002	4,09 %	1.320.938	4,19 %	76,71 %	51.075	0,77 %	2,97 %	349.989	8,90 %	20,32 %
KHBO	2.287.721	5,43 %	1.868.079	5,93 %	81,66 %	339.425	5,09 %	14,84 %	80.217	2,04 %	3,51 %
KHK	3.667.584	8,71 %	2.591.865	8,23 %	70,67 %	695.949	10,43 %	18,98 %	379.770	9,65 %	10,35 %
KHL	1.899.546	4,51 %	1.036.613	3,29 %	54,57 %	280.946	4,21 %	14,79 %	581.987	14,79 %	30,64 %
KHLim	2.132.954	5,07 %	1.446.107	4,59 %	67,80 %	410.688	6,15 %	19,25 %	276.159	7,02 %	12,95 %
KHM	200.158	0,48 %	1.061.716	3,37 %	530,44 %	(314.719)	-4,72 %	-157,24 %	(546.839)	-13,90 %	-273,20 %
KaHoStL	983.253	2,34 %	899.419	2,86 %	91,47 %	(125.038)	-1,87 %	-12,72 %	208.872	5,31 %	21,24 %
KHZWVI	3.069.256	7,29 %	3.379.386	10,73 %	110,10 %	(313.385)	-4,70 %	-10,21 %	3.255	0,08 %	0,11 %
Lessius	(360.579)	-0,86 %	664.514	2,11 %	-184,29 %	(1.025.093)	-15,36 %	284,29 %	0	0,00 %	0,00 %
Plantijn	890.692	2,12 %	536.176	1,70 %	60,20 %	373.200	5,59 %	41,90 %	(18.685)	-0,47 %	-2,10 %
PHL	563.619	1,34 %	588.209	1,87 %	104,36 %	(72.346)	-1,08 %	-12,84 %	47.756	1,21 %	8,47 %
Groep T	763.506	1,81 %	(671.664)	-2,13 %	-87,97 %	517.054	7,75 %	67,72 %	918.116	23,33 %	120,25 %
EHSAL - HUB	2.818.538	6,70 %	1.405.870	4,46 %	49,88 %	163.672	2,45 %	5,81 %	1.248.996	31,74 %	44,31 %
XIOS - HL	124.967	0,30 %	(137.115)	-0,44 %	-109,72 %	257.625	3,86 %	206,15 %	4.457	0,11 %	3,57 %
Consolidatie Hs	42.097.040	100,00 %	31.489.792	100,00 %	74,80 %	6.672.700	100,00 %	15,85 %	3.934.547	100,00 %	9,35 %
Rekenkundig gemiddelde	2.004.621		1.499.514		68,92 %	317.748		30,65 %	187.359		0,42 %
Laagste waarde	(360.579)	-0,86 %	(671.664)	-2,13 %	-184,29 %	(1.025.093)	-15,36 %	-157,24 %	(546.839)	-13,90 %	-273,20 %
Hoogste waarde	4.818.265	11,45 %	3.485.391	11,07 %	530,44 %	1.870.098	28,03 %	284,29 %	1.248.996	31,74 %	120,25 %

% Co Hs = procentueel aandeel van de rubriek in het geconsolideerde bedrag van de hogescholen
 % W/V = procentueel aandeel van de rubriek in de winst / verlies van het boekjaar RR [70/66] van de hogeschool

3.4 Geconsolideerde investeringen en financiering

3.4.1 Geconsolideerde investeringen

3.4.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2008 – begroting 2008

De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2008 samen 147.641.241 EUR.

Een opvallend element bij de vergelijking van de reële investeringen met de begrote investeringen is de toename binnen de rubriek “Leasing en soortgelijke rechten” (+ 5.166.387 EUR). Dit bedrag is bijna volledig terug te voeren tot de Arteveldehogeschool. Deze hogeschool heeft in het boekjaar 2008 de lopende erfpachtovereenkomsten geactiveerd voor een bedrag van 5.144.572 EUR. In wezen kunnen die moeilijk als volwaardige nieuwe investeringen beschouwd worden, maar hun behandeling in die zin is nodig om de evolutie van de vaste activa en de schulden in de balans op te volgen. De Arteveldehogeschool heeft heel keurig en correct het advies (CBN Advies NFP – 2 van 23 juli 2008) dat door de Commissie voor Boekhoudkundige Normen terzake werd geformuleerd, opgevolgd.

De twee belangrijkste posten waar significante afwijkingen werden vastgesteld tussen de begrote bedragen voor 2008 en de effectief geboekte bedragen in 2008 betreffen enerzijds de algemene rekening “Terreinen en gebouwen” en anderzijds de algemene rekening “Activa in aanbouw en vooruitbetalingen”.

In globo werden de investeringen in 2008 onderschat voor een bedrag van 38.872.669 EUR.

De hogescholen formuleerden bij de significante budgetafwijking volgende toelichtingen:

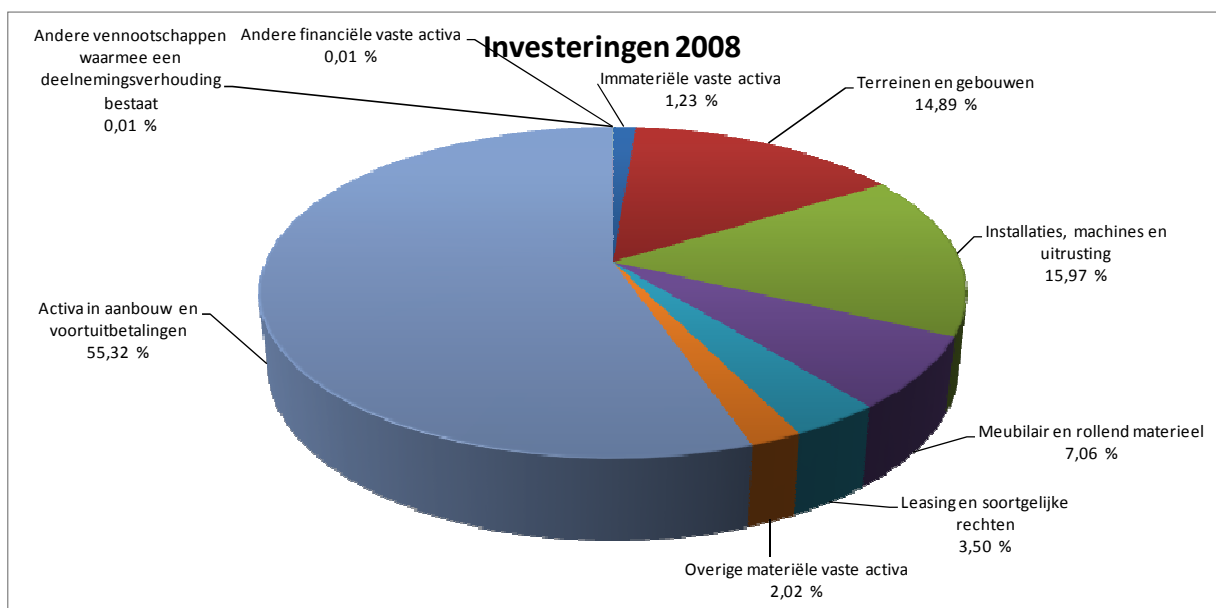
- te optimistische inschatting van de administratieve voorbereiding van de investeringsdossiers;
- moeilijkheden met het bekomen van bouwvergunningen;
- niet-begrote activering van erfpachtovereenkomsten;
- vertraging bij de toewijzing en uitvoering van de investeringsprojecten voorzien in de Masterplannen;
- uitstel of schrapping van geplande investeringen door de raad van bestuur,
- zuiniger beleid,
- ...

Bruto investeringen en financiering	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>		2008	2008
I. Oprichtingskosten	8002	0	0
II. Immateriële vaste activa	802	1.810.124	2.747.717
III. Materiële vaste activa	816	145.795.333	183.772.471
A. Terreinen en gebouwen		21.979.341	97.327.994
B. Installaties, machines en uitrusting		23.573.784	32.398.743
C. Meubilair en rollend materieel		10.419.123	10.330.181
D. Leasing en soortgelijke rechten		5.166.387	0
E. Overige materiële vaste activa		2.975.682	3.136.143
F. Activa in aanbouw en voortuitbetalingen		81.681.016	40.579.410
IV. Financiële vaste activa	836/858	35.785	(6.277)
A. Verbonden entiteiten		0	0
B. Andere vennootschappen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat		18.000	0
C. Andere financiële vaste activa		17.785	(6.277)
Bruto investeringen		147.641.242	186.513.911
I. Eigen middelen		79.711.287	109.759.992
II. Vreemde middelen		41.615.346	50.360.676
III. Kapitaalsubsidies		25.598.788	26.393.242
IV. Andere		715.820	0
Financiering		147.641.241	186.513.910

3.4.1.2 Verticale analyse: jaarrekening 2008

Tijdens het boekjaar 2008 had 72,23 % van de investeringen betrekking op onroerende goederen⁵. Het aandeel van de investeringen in “Installaties, machines en uitrusting” bedraagt 15,97 %. De investeringen in de algemene rekening meubilair en rollend materiaal bedragen 7,06 % van het totaal bedrag aan investeringen in 2008.

De activering van de lopende erfpachtovereenkomsten in de Arteveldehogeschool verklaart waarom het aandeel van de post leasing en soortgelijke rechten 3,5% bedraagt van het totaal bedrag aan investeringen in 2008.

⁵ Investeringen in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in “Terreinen en gebouwen”, “Overige materiële vaste activa” en “Activa in aanbouw en vooruitbetaling”.

3.4.2 Financiering van de investeringen

3.4.2.1 Horizontale analyse van de financieringsmiddelen van de investeringen jaarrekening 2008 – begroting 2008

De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2008 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (53,99 %) en met kapitaalsubsidies (17,34 %). Het aandeel van het vreemd vermogen in de financiering van de investeringen bedraagt 28,19 %.

Bij dit laatste punt (aandeel vreemd vermogen in de financiering) dient opgemerkt te worden dat de Arteveldehogeschool zoals reeds eerder werd gemeld (zie punt 3.4.1.1) haar lopende erfpachtovereenkomsten heeft geactiveerd. Deze techniek houdt in dat de toekomstige canons op het passief onder de schulden (lange en korte termijn) worden opgenomen. Voorheen werden deze verplichtingen niet in de balans verwerkt maar toegelicht onder de “Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen”. Als dusdanig betreft het hier geen nieuwe investeringen maar ook geen nieuwe schulden. De Arteveldehogeschool heeft heel keurig het advies (CBN Advies NFP – 2 van 23 juli 2008) dat door de Commissie voor Boekhoudkundige Normen terzake werd geformuleerd, opgevolgd.

De hogescholen wenden voor de financiering van hun investeringen zoveel mogelijk hun beschikbare trekkingsrechten (AGION-middelen) aan. Vervolgens spreken de hogescholen hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. Pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt doorgaans slechts in een beperkt aantal hogescholen en voor de sector in zijn geheel voor een relatief beperkt bedrag.

Deze vrij conservatieve financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke winsten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare middelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

Financiering	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>	2008	2008
I. Eigen middelen	79.711.287	109.759.992
II. Vreemde middelen	41.615.346	50.360.676
III. Kapitaalsubsidies	25.598.788	26.393.242
IV. Andere	715.820	0
Financiering	147.641.241	186.513.910

Financiering	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>% aandeel in de financiering</i>	2008	2008
I. Eigen middelen	53,99 %	58,85 %
II. Vreemde middelen	28,19 %	27,00 %
III. Kapitaalsubsidies	17,34 %	14,15 %
IV. Andere	0,48 %	0,00 %
Financiering	100,00 %	100,00 %

Doordat er in 2008 minder geïnvesteerd werd dan in de begroting voorzien was, diende er ook minder gefinancierd te worden. De toegepaste financieringsmix stelde de sector niettemin in staat om het boekjaar 2008 af te sluiten met een positieve netto cashflow (zie 3.7. Geconsolideerde cashflow) en met een aangroei van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Wat betekent dat er bijgevolg een groter bedrag aan eigen middelen beschikbaar komt voor de financiering van toekomstige investeringen.

3.5 Investerings en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool

De hiernavolgende tabel geeft een overzicht van de investeringen en financieringsmiddelen per hogeschool.

3.5.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen

De totale hogeschoolsector investeerde in het boekjaar 2008 147.641.241 EUR. De Hogeschool Gent was de belangrijkste investeerder (29.963.497 EUR of 20,29 % van het totale investeringsvolume). GROEP-T Leuven Hogeschool realiseerde, net als in de periode 2003-2007, het kleinste investeringsbedrag (459.135 EUR of 0,31 % van het totale investeringsvolume). Het gemiddeld bedrag geïnvesteerd door de hogescholen in 2008 bedraagt 7.030.535 EUR.

3.5.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financieringsmiddelen

Tijdens het boekjaar 2008:

- gebruikten alle hogescholen eigen middelen voor de financiering van hun investeringen. De drie hogescholen die in absolute cijfers meest eigen middelen aanwendden ter financiering van hun investeringen zijn:
 - Hogeschool Gent (23.811.367 EUR),
 - Arteveldehogeschool (13.175.765 EUR) en de
 - Katholieke Hogeschool Limburg (9.199.113 EUR);
- deden 6 hogescholen (inclusief de Arteveldehogeschool die haar lopende erfpachtovereenkomsten activeerde) een beroep op vreemde middelen. Zij financierden hiermee 28 % van het totale investeringsvolume;
- wendden 17 hogescholen ook kapitaalsubsidies aan en financierden hiermee 17,34 % van het totale investeringsvolume.

De tabel op de volgende pagina geeft een duidelijk beeld van de investeringen van de Vlaamse hogescholen en de financieringswijze ervan in 2008.

Bruto investeringen en financiering per hogeschool - Boekjaar 2008

	Bruto investeringen		Eigen middelen			Vreemde middelen			Kapitaalsubsidies			Andere		
	Bedrag	% Co Hs	Bedrag	% Co Hs	% Inv	Bedrag	% Co Hs	% Inv	Bedrag	% Co Hs	% Inv	Bedrag	% Co Hs	% Inv
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>														
Artevelde	21.091.147	14,29 %	13.175.765	16,53 %	62,47 %	5.151.386	12,38 %	24,42 %	2.763.996	10,80 %	13,11 %	0	0,00 %	0,00 %
Erasmus	2.235.718	1,51 %	2.122.877	2,66 %	94,95 %	0	0,00 %	0,00 %	112.841	0,44 %	5,05 %	0	0,00 %	0,00 %
Artesis	6.394.564	4,33 %	4.157.351	5,22 %	65,01 %	0	0,00 %	0,00 %	2.237.213	8,74 %	34,99 %	0	0,00 %	0,00 %
HG	29.963.497	20,29 %	23.811.367	29,87 %	79,47 %	0	0,00 %	0,00 %	6.152.129	24,03 %	20,53 %	0	0,00 %	0,00 %
LUK	5.901.802	4,00 %	610.726	0,77 %	10,35 %	5.291.076	12,71 %	89,65 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %
WenK	4.205.093	2,85 %	2.391.640	3,00 %	56,87 %	0	0,00 %	0,00 %	1.813.452	7,08 %	43,13 %	0	0,00 %	0,00 %
HWM	2.135.636	1,45 %	1.504.636	1,89 %	70,45 %	0	0,00 %	0,00 %	631.000	2,46 %	29,55 %	0	0,00 %	0,00 %
KDG	4.305.991	2,92 %	1.441.786	1,81 %	33,48 %	0	0,00 %	0,00 %	2.864.205	11,19 %	66,52 %	0	0,00 %	0,00 %
KHBO	24.064.971	16,30 %	1.686.533	2,12 %	7,01 %	21.672.884	52,08 %	90,06 %	705.554	2,76 %	2,93 %	0	0,00 %	0,00 %
KHK	1.377.166	0,93 %	843.011	1,06 %	61,21 %	0	0,00 %	0,00 %	534.155	2,09 %	38,79 %	0	0,00 %	0,00 %
KHL	5.819.878	3,94 %	2.547.828	3,20 %	43,78 %	3.000.000	7,21 %	51,55 %	56.231	0,22 %	0,97 %	215.820	30,15 %	3,71 %
KHLim	10.804.874	7,32 %	9.199.113	11,54 %	85,14 %	0	0,00 %	0,00 %	1.605.761	6,27 %	14,86 %	0	0,00 %	0,00 %
KHM	5.651.849	3,83 %	2.151.850	2,70 %	38,07 %	3.000.000	7,21 %	53,08 %	0	0,00 %	0,00 %	500.000	69,85 %	8,85 %
KaHoStL	2.980.570	2,02 %	925.337	1,16 %	31,05 %	0	0,00 %	0,00 %	2.055.233	8,03 %	68,95 %	0	0,00 %	0,00 %
KHZWVI	3.687.961	2,50 %	1.465.262	1,84 %	39,73 %	0	0,00 %	0,00 %	2.222.699	8,68 %	60,27 %	0	0,00 %	0,00 %
Lessius	890.292	0,60 %	36.719	0,05 %	4,12 %	0	0,00 %	0,00 %	853.572	3,33 %	95,88 %	0	0,00 %	0,00 %
Plantijn	1.193.746	0,81 %	1.193.746	1,50 %	100,00 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %
PHL	4.625.740	3,13 %	610.320	0,77 %	13,19 %	3.500.000	8,41 %	75,66 %	515.420	2,01 %	11,14 %	0	0,00 %	0,00 %
Groep T	459.135	0,31 %	459.135	0,58 %	100,00 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %
EHSAL - HUB	7.093.700	4,80 %	6.780.216	8,51 %	95,58 %	0	0,00 %	0,00 %	313.484	1,22 %	4,42 %	0	0,00 %	0,00 %
XIOS - HL	2.757.912	1,87 %	2.596.069	3,26 %	94,13 %	0	0,00 %	0,00 %	161.843	0,63 %	5,87 %	0	0,00 %	0,00 %
Consolidatie Hs	147.641.242	100,00 %	79.711.287	100,00 %	53,99 %	41.615.346	100,00 %	28,19 %	25.598.788	100,00 %	17,34 %	715.820	100,00 %	0,48 %
Rekenkundig gemiddelde	7.030.535		3.795.776		56,48 %	1.981.683		18,31 %	1.218.990		24,62 %	34.087		0,60 %
Laagste waarde	459.135	0,31 %	36.719	0,05 %	4,12 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %
Hoogste waarde	29.963.497	20,29 %	23.811.367	29,87 %	100,00 %	21.672.884	52,08 %	90,06 %	6.152.129	24,03 %	95,88 %	500.000	69,85 %	8,85 %

% Co Hs = procentueel aandeel van de rubriek in het geconsolideerde bedrag van de hogescholen

% Inv = procentueel aandeel van de rubriek in de bruto investeringen van de hogeschool

3.6 Geconsolideerde balans

De balansgegevens uit de jaarrekening 2008 van de 21 hogescholen werden geconsolideerd. Deze totaalgegevens fungeren als achtergrondinformatie voor de interpretatie van de financiële ratio's berekend op de geconsolideerde gegevens.

Voorafgaandelijk dient evenwel de aandacht gevestigd te worden op volgende punten⁶:

- er bestaat tussen de hogescholen een sterk uiteenlopende situatie op het vlak van eigendom van de vaste activa (inzonderheid wat betreft de onroerende goederen);
- de waardering van deze onroerende goederen is in de diverse hogescholen op een verschillende wijze gebeurd;
- de bepaling van de waarde op de rekening "Fondsen van de vereniging"⁷ gebeurde op uiteenlopende wijze.

⁶ De problemen bij de interpretatie van een geconsolideerde balans werden uitgebreid besproken in het "Jaarverslag van de commissaris-coördinator over de werking van de hogescholen tijdens het boekjaar 1996", pg. 10 en volgende.

⁷ Naargelang de vroegere inrichtende machten al of niet vaste activa in de nieuwe hogeschool hebben ingebracht, en naargelang door het hogeschoolbestuur besloten werd de ingebrachte activa al of niet te waarderen, is er een relatief klein of groot patrimonium op de balans terug te vinden.

GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>		2008	2008
VASTE ACTIVA	20/28	620.471.255	669.500.073
I. Oprichtingskosten	20	0	0
II. Immateriële vaste activa	21	1.933.869	2.961.588
III. Materiële vaste activa	22/27	617.895.171	665.810.568
A. Terreinen en gebouwen	22	423.760.575	498.769.134
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	22/91	390.601.901	480.537.920
2. Overige	22/92	33.158.674	18.231.214
B. Installaties, machines en uitrusting	23	47.929.900	58.472.632
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	231	46.586.514	58.472.632
2. Overige	232	1.343.386	0
C. Meubilair en rollend materieel	24	20.514.130	23.060.064
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	241	20.514.130	23.060.064
2. Overige	242	0	0
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	13.863.719	7.954
E. Overige materiële vaste activa	26	28.041.964	18.357.357
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	261	23.731.442	14.557.033
2. Overige	262	4.310.522	3.800.324
F. Activa in aanbouw en voortuitbetalingen	27	83.784.883	67.143.427
IV. Financiële vaste activa	28	642.215	727.917
A. Verbonden entiteiten	280/1	21.964	302.314
1. Deelnemingen in verbonden vennootschappen	280	21.964	302.314
2. Vorderingen	281	0	0
B. Andere vennootschappen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	282/3	401.366	90.138
1. Deelnemingen	282	401.366	90.138
2. Vorderingen	283	0	0
C. Andere financiële vaste activa	284/8	218.885	335.465
1. Aandelen	284	71.123	154.481
2. Vorderingen en borgtochten in contanten	285/8	147.762	180.984
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	445.650.564	309.647.189
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	4.207.535	1.995.897
A. Handelsvorderingen	290	1.687	37.482
B. Overige vorderingen	291	4.205.848	1.958.415
<i>waarvan niet-rentedragende vorderingen of gekoppeld aan een abnormaal lage rente</i>	2915	0	0
VI. Voorraden en bestellingen in uitvoering	3	2.805.793	2.190.055
A. Voorraden	30/36	575.431	563.274
1. Grond- en hulpstoffen	30/31	191.676	152.112
2. Goederen in bewerking	32	0	0
3. Gereed product	33	0	2.000
4. Handelsgoederen	34	383.756	409.162
5. Onroerende goederen bestemd voor verkoop	35	0	0
6. Vooruitbetalingen	36	0	0
B. Bestellingen in uitvoering	37	2.230.362	1.626.781
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	49.096.102	55.293.408
A. Handelsvorderingen	40	23.996.334	33.941.633
B. Overige vorderingen	41	25.099.768	21.351.775
<i>waarvan niet-rentedragende vorderingen of gekoppeld aan een abnormaal lage rente</i>	415	8.726.555	4.465.067
VIII. Geldbeleggingen	50/53	225.632.683	133.019.843
IX. Liquide middelen	54/58	82.851.304	32.625.725
X. Overlopende rekeningen	490/1	81.057.147	84.522.261
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	1.066.121.819	979.147.262

GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>		2008	2008
EIGEN VERMOGEN	10/15	693.524.347	625.602.026
I. Fondsen van de vereniging	10	81.678.788	76.661.554
A. Beginvermogen	100	60.806.371	55.579.409
B. Permanente financiering	101	20.872.417	21.082.145
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	15.089.730	15.241.912
IV. Bestemde fondsen	13	38.356.909	20.730.410
V. Overgedragen winst	140	346.549.580	298.055.567
Overgedragen verlies	(-) 141	0	0
VI. Kapitaalsubsidies	15	211.849.340	214.912.583
VOORZIENINGEN	16	18.012.835	15.233.535
VII. A. Voorzieningen voor risico's en kosten	160/5	18.012.835	15.233.535
1. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	15.721	4.179
2. Belastingen	161	0	0
3. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	12.127.109	9.041.780
4. Overige risico's en kosten	163/5	5.870.005	6.187.576
B. Voorzieningen voor schenkingen en legaten met terugnemingsrecht	168	0	0
SCHULDEN	17/49	354.584.640	338.311.702
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	165.546.115	170.941.300
A. Financiële schulden	170/4	163.418.971	170.639.313
1. Achtergestelde leningen	170	0	0
2. Niet-achtergestelde obligatieleningen	171	0	0
3. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	13.140.516	8.903
4. Kredietinstellingen	173	147.898.987	166.820.355
5. Overige leningen	174	2.379.468	3.810.055
B. Handelsschulden	175	1.902.471	152.471
1. Leveranciers	1750	1.902.471	148.971
2. Te betalen wissels	1751	0	3.500
C. Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	176	0	0
D. Andere schulden	179	224.673	149.516
1. Rentedragend	1790	0	0
2. Niet-rentedragend of gekoppeld aan een abnormaal lage rente	1791	204.185	0
3. Borgtochten ontvangen in contanten	1792	20.488	149.516
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	134.729.852	121.446.203
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	8.609.914	7.621.347
B. Financiële schulden	43	763.000	763.000
1. Kredietinstellingen	430/8	763.000	763.000
2. Overige leningen	439	0	0
C. Handelsschulden	44	39.954.659	28.248.250
1. Leveranciers	440/4	39.954.659	28.248.250
2. Te betalen wissels	441	0	0
D. Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	46	5.317.803	2.431.345
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	75.829.108	80.418.902
1. Belastingen	450/3	13.627.471	10.601.103
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	62.201.637	69.817.799
F. Andere schulden	48	4.255.369	1.963.359
1. Vervallen obligaties, coupons en borgtochten ontvangen in contanten	480/8	1.513.909	241.587
2. Rentedragend	4890	0	200.000
3. Niet-rentedragend of gekoppeld aan een abnormaal lage rente	4891	2.741.460	1.521.772
X. Overlopende rekeningen	492/3	54.308.673	45.924.199
Correctie wegens afrondingsverschillen		(2)	(2)
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	1.066.121.819	979.147.262

3.6.1 Activa

3.6.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2008 – begroting 2008

Het balanstotaal tijdens het boekjaar 2008 bedraagt 1.066.121.819 EUR.

Zowel de vaste activa als de vlottende activa, leverden een bijdrage tot deze groei.

Evolutie balans - ACTIVA: ten opzichte van begroting	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
		2008	2008	absolute	relatieve
		<i>(eenheden euro)</i>		afwijking	afwijking
VASTE ACTIVA	20/28	620.471.255	669.500.073	- 49.028.818	- 7,32 %
I. Oprichtingskosten	20	0	0	+ 0	
II. Immateriële vaste activa	21	1.933.869	2.961.588	- 1.027.719	- 34,70 %
III. Materiële vaste activa	22/27	617.895.171	665.810.568	- 47.915.397	- 7,20 %
IV. Financiële vaste activa	28	642.215	727.917	- 85.702	- 11,77 %
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	445.650.564	309.647.189	+ 136.003.375	+ 43,92 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	4.207.535	1.995.897	+ 2.211.638	+ 110,81 %
VI. Voorraden en bestellingen in uitvoering	3	2.805.793	2.190.055	+ 615.738	+ 28,12 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	49.096.102	55.293.408	- 6.197.306	- 11,21 %
VIII. Geldbeleggingen + IX. Liquide middelen	50/58	308.483.987	165.645.568	+ 142.838.419	+ 86,23 %
X. Overlopende rekeningen	490/1	81.057.147	84.522.261	- 3.465.114	- 4,10 %
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	1.066.121.819	979.147.262	+ 86.974.557	+ 8,88 %

De geconsolideerde vaste activa bedragen 620.471.255 EUR, de geconsolideerde vlottende activa bedragen 445.650.564 EUR.

Opvallend binnen deze geconsolideerde vlottende activa is het zeer groot bedrag aan geldbeleggingen en liquide middelen op geconsolideerd niveau per 31.12.2008:

de som van de geldbeleggingen en liquide middelen bedraagt op geconsolideerd niveau **308.483.987 EUR**. Dit aanzienlijk bedrag van de geldbeleggingen en liquide middelen is opmerkelijk daar de sector in 2008 nog 79.711.287 EUR eigen middelen aanwendde ter financiering van zijn investeringen. De sector sloot het boekjaar 2008 af met een positieve netto cashflow.

In vergelijking met de begroting 2008 lag de waarde van de vaste activa in de jaarrekening 7,32 % onder de begrote waarde. Vertraging in de uitvoering van een aantal gebudgetteerde investeringsprojecten was hiervan de belangrijkste oorzaak. De vlottende activa overschreden het gebudgetteerde bedrag met 43,92 %. In absolute bedragen is de afwijking het hoogst bij de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Deze ligt in realiteit liefst 142.838.419 EUR hoger dan oorspronkelijk begroot. De cashflowanalyse (zie verder) zal meer inzicht verstrekken in het ontstaan van dergelijke grote afwijking.

3.6.1.2 Verticale analyse: jaarrekening 2008 en begroting 2008

In de verticale analyse wordt elke balansrubriek geplaatst t.o.v. het balanstotaal, met als doel zicht te krijgen op de structuurwijzigingen binnen de samenstelling van de activa en de passiva.

De vaste activa bedragen in de jaarrekening 58,20% van het balanstotaal, de vlottende activa bedragen 41,80 % van het balanstotaal.

Bij de vlottende activa valt vooral het grote aandeel van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen op.

De begrote balansstructuur 2008 wijkt grondig af van wat effectief in 2008 gerealiseerd werd. In de begroting 2008 was er een sterke verschuiving van vlottende naar vaste activa voorzien. In realiteit blijkt deze verschuiving zich slechts in een eerder beperkte mate doorgezet te hebben. Enerzijds werden niet alle begrote investeringen effectief uitgevoerd waardoor het bedrag van de vaste activa onder het begrote niveau bleef. Anderzijds dienden hierdoor minder eigen middelen (geldbeleggingen en liquide middelen) aangewend te worden, waardoor het resterende bedrag van deze middelen merkkelijk hoger uitviel dan begroot.

BALANS - Verticale analyse activa

ACTIVA	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
(% aandeel in balanstotaal)		2008	2008
VASTE ACTIVA	20/28	58,20 %	68,38 %
I. Oprichtingskosten	20	0,00 %	0,00 %
II. Immateriële vaste activa	21	0,18 %	0,30 %
III. Materiële vaste activa	22/27	57,96 %	68,00 %
A. Terreinen en gebouwen	22	39,75 %	50,94 %
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	22/91	36,64 %	49,08 %
2. Overige	22/92	3,11 %	1,86 %
B. Installaties, machines en uitrusting	23	4,50 %	5,97 %
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	231	4,37 %	5,97 %
2. Overige	232	0,13 %	0,00 %
C. Meubilair en rollend materieel	24	1,92 %	2,36 %
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	241	1,92 %	2,36 %
2. Overige	242	0,00 %	0,00 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	1,30 %	0,00 %
E. Overige materiële vaste activa	26	2,63 %	1,87 %
1. Die volle eigendom zijn van de vereniging	261	2,23 %	1,49 %
2. Overige	262	0,40 %	0,39 %
F. Activa in aanbouw en voortuitbetalingen	27	7,86 %	6,86 %
IV. Financiële vaste activa	28	0,06 %	0,07 %
A. Verbonden entiteiten	280/1	0,00 %	0,03 %
1. Deelnemingen in verbonden vennootschappen	280	0,00 %	0,03 %
2. Vorderingen	281	0,00 %	0,00 %
B. Andere vennootschappen waarmee een deelnemingsverhouding bestaat	282/3	0,04 %	0,01 %
1. Deelnemingen	282	0,04 %	0,01 %
2. Vorderingen	283	0,00 %	0,00 %
C. Andere financiële vaste activa	284/8	0,02 %	0,03 %
1. Aandelen	284	0,01 %	0,02 %
2. Vorderingen en borgtochten in contanten	285/8	0,01 %	0,02 %
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	41,80 %	31,62 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	0,39 %	0,20 %
A. Handelsvorderingen	290	0,00 %	0,00 %
B. Overige vorderingen	291	0,39 %	0,20 %
<i>waarvan niet-rentedragende vorderingen of gekoppeld aan een abnormaal lage rente</i>	2915	0,00 %	0,00 %
VI. Voorraden en bestellingen in uitvoering	3	0,26 %	0,22 %
A. Voorraden	30/36	0,05 %	0,06 %
1. Grond- en hulpstoffen	30/31	0,02 %	0,02 %
2. Goederen in bewerking	32	0,00 %	0,00 %
3. Gereed product	33	0,00 %	0,00 %
4. Handelsgoederen	34	0,04 %	0,04 %
5. Onroerende goederen bestemd voor verkoop	35	0,00 %	0,00 %
6. Vooruitbetalingen	36	0,00 %	0,00 %
B. Bestellingen in uitvoering	37	0,21 %	0,17 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	4,61 %	5,65 %
A. Handelsvorderingen	40	2,25 %	3,47 %
B. Overige vorderingen	41	2,35 %	2,18 %
<i>waarvan niet-rentedragende vorderingen of gekoppeld aan een abnormaal lage rente</i>	415	0,82 %	0,46 %
VIII. Geldbeleggingen	50/53	21,16 %	13,59 %
IX. Liquide middelen	54/58	7,77 %	3,33 %
X. Overlopende rekeningen	490/1	7,60 %	8,63 %
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	1.066.121.819	979.147.262

3.6.2 Passiva

3.6.2.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2008 – begroting 2008

Het balanstotaal tijdens het boekjaar 2008 bedraagt 1.066.121.819 EUR.

Het geconsolideerd eigen vermogen bedraagt 693.524.347 EUR, de geconsolideerde voorzieningen bedragen 18.012.835 EUR en de geconsolideerde schulden bedragen 354.584.640 EUR.

Evolutie balans - PASSIVA: ten opzichte van begroting 2008	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
		2008	2008	absolute afwijking	relatieve afwijking
		<i>(eenheden euro)</i>			
EIGEN VERMOGEN	10/15	693.524.347	625.602.026	67.922.321	+ 10,86 %
I. Fondsen van de vereniging	10	81.678.788	76.661.554	5.017.234	+ 6,54 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	15.089.730	15.241.912	(152.182)	- 1,00 %
IV. Bestemde fondsen	13	38.356.909	20.730.410	17.626.499	+ 85,03 %
V. Overgedragen winst / Overgedragen verlies	140/141	346.549.580	298.055.567	48.494.013	+ 16,27 %
VI. Kapitaalsubsidies	15	211.849.340	214.912.583	(3.063.243)	- 1,43 %
VOORZIENINGEN	16	18.012.835	15.233.535	2.779.300	+ 18,24 %
VII. A. Voorzieningen voor risico's en kosten	160/5	18.012.835	15.233.535	2.779.300	+ 18,24 %
B. Voorzieningen voor schenkingen en legaten met terugnemingsrecht	168	0	0	0	
SCHULDEN	17/49	354.584.640	338.311.702	16.272.937	+ 4,81 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	165.546.115	170.941.300	(5.395.185)	- 3,16 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	134.729.852	121.446.203	13.283.649	+ 10,94 %
X. Overlopende rekeningen	492/3	54.308.673	45.924.199	8.384.474	+ 18,26 %
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	1.066.121.819	979.147.262	+ 86.974.557	+ 8,88 %

Het geconsolideerd eigen vermogen blijft ook in het jaar 2008 op een zeer hoog niveau. Indien we het geconsolideerd eigen vermogen plaatsen ten opzichte van het geconsolideerd balanstotaal bekomen we een verhouding van 65,05%. Deze ratio bepaalt de graad van financiële onafhankelijkheid van de hogescholen. Het dient opgemerkt te worden dat de solvabiliteit van de hogescholen op geconsolideerd niveau bijzonder hoog is.

Bij het opstellen van de begroting 2008 werd het eigen vermogen sterk onderschat. Er werd een onderschatting van 67.922.321 EUR vastgesteld. Deze onderschatting dient in hoofdzaak toegeschreven te worden aan de onderschatting van de overgedragen winst per einde 2007 en een onderschatting van het resultaat van het boekjaar 2008. Verder werden ook de bestemde fondsen met 17.626.499 EUR onderschat. De kapitaalsubsidies werden dan weer overschat. Door vertraging in de uitvoering van de geplande investeringen werden er in realiteit minder kapitaalsubsidies verworven dan voorzien in de begroting. De impact hiervan ten op zichte van de begroting 2008 bedraagt 3.063.243 EUR.

De geconsolideerde schulden vallen hoger uit dan begroot. Dit is niet het geval bij de schulden op meer dan één jaar. Enerzijds was de opname van de betalingsverplichtingen m.b.t. de lopende erfpachtovereenkomsten bij de begrotingsopstelling niet voorzien, maar anderzijds werden er door de vertraging in uitvoering van geplande investeringswerken beduidend minder investeringskredieten opgenomen dan gepland.

De “Schulden op ten hoogste één jaar” en de “overlopende passiefrekeningen” overtreffen de begrote bedragen. Een groot deel van de budgetoverschrijding voor de “Schulden op ten hoogste één jaar” is te verklaren doordat het bedrag van de handelsschulden in realiteit significant hoger is dan de begrote bedragen m.b.t. deze rekening.

3.6.2.2 Verticale analyse: jaarrekening 2008 en begroting 2008

De structuuranalyse van de passiva toont enkele verschuivingen. Het aandeel van het “Eigen vermogen” is in realiteit per 31.12.2008 groter dan het begrote aandeel van het eigen vermogen. De schulden op meer dan één jaar waren hoger begroot dan de bedragen die effectief geboekt werden in 2008. Op die manier neemt de toch al stevige solvabiliteit van de sector verder toe, dit zal duidelijk tot uiting komen bij de bespreking van de solvabiliteitsratio's.

BALANS - Verticale analyse passiva

PASSIVA	codes	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(% aandeel in balanstotaal)</i>		2008	2008
EIGEN VERMOGEN	10/15	65,05 %	63,89 %
I. Fondsen van de vereniging	10	7,66 %	7,83 %
A. Beginvermogen	100	5,70 %	5,68 %
B. Permanente financiering	101	1,96 %	2,15 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	1,42 %	1,56 %
IV. Bestemde fondsen	13	3,60 %	2,12 %
V. Overgedragen winst	140	32,51 %	30,44 %
Overgedragen verlies (-)	141	0,00 %	0,00 %
VI. Kapitaalsubsidies	15	19,87 %	21,95 %
VOORZIENINGEN	16	1,69 %	1,56 %
VII. A. Voorzieningen voor risico's en kosten	160/5	1,69 %	1,56 %
1. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	0,00 %	0,00 %
2. Belastingen	161	0,00 %	0,00 %
3. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	1,14 %	0,92 %
4. Overige risico's en kosten	163/5	0,55 %	0,63 %
B. Voorzieningen voor schenkingen en legaten met terugnemingsrecht	168	0,00 %	0,00 %
SCHULDEN	17/49	33,26 %	34,55 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	15,53 %	17,46 %
A. Financiële schulden	170/4	15,33 %	17,43 %
1. Achtergestelde leningen	170	0,00 %	0,00 %
2. Niet-achtergestelde obligatieleningen	171	0,00 %	0,00 %
3. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	1,23 %	0,00 %
4. Kredietinstellingen	173	13,87 %	17,04 %
5. Overige leningen	174	0,22 %	0,39 %
B. Handelsschulden	175	0,18 %	0,02 %
1. Leveranciers	1750	0,18 %	0,02 %
2. Te betalen wissels	1751	0,00 %	0,00 %
C. Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	176	0,00 %	0,00 %
D. Andere schulden	179	0,02 %	0,02 %
1. Rentedragend	1790	0,00 %	0,00 %
2. Niet-rentedragend of gekoppeld aan een abnormaal lage rente	1791	0,02 %	0,00 %
3. Borgtochten ontvangen in contanten	1792	0,00 %	0,02 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	12,64 %	12,40 %
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	0,81 %	0,78 %
B. Financiële schulden	43	0,07 %	0,08 %
1. Kredietinstellingen	430/8	0,07 %	0,08 %
2. Overige leningen	439	0,00 %	0,00 %
C. Handelsschulden	44	3,75 %	2,88 %
1. Leveranciers	440/4	3,75 %	2,88 %
2. Te betalen wissels	441	0,00 %	0,00 %
D. Ontvangen vooruitbetalingen op bestellingen	46	0,50 %	0,25 %
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	7,11 %	8,21 %
1. Belastingen	450/3	1,28 %	1,08 %
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	5,83 %	7,13 %
F. Andere schulden	48	0,40 %	0,20 %
1. Vervallen obligaties, coupons en borgtochten ontvangen in contanten	480/8	0,14 %	0,02 %
2. Rentedragend	4890	0,00 %	0,02 %
3. Niet-rentedragend of gekoppeld aan een abnormaal lage rente	4891	0,26 %	0,16 %
X. Overlopende rekeningen	492/3	5,09 %	4,69 %
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	1.066.121.819	979.147.262

3.7 Geconsolideerde cashflow

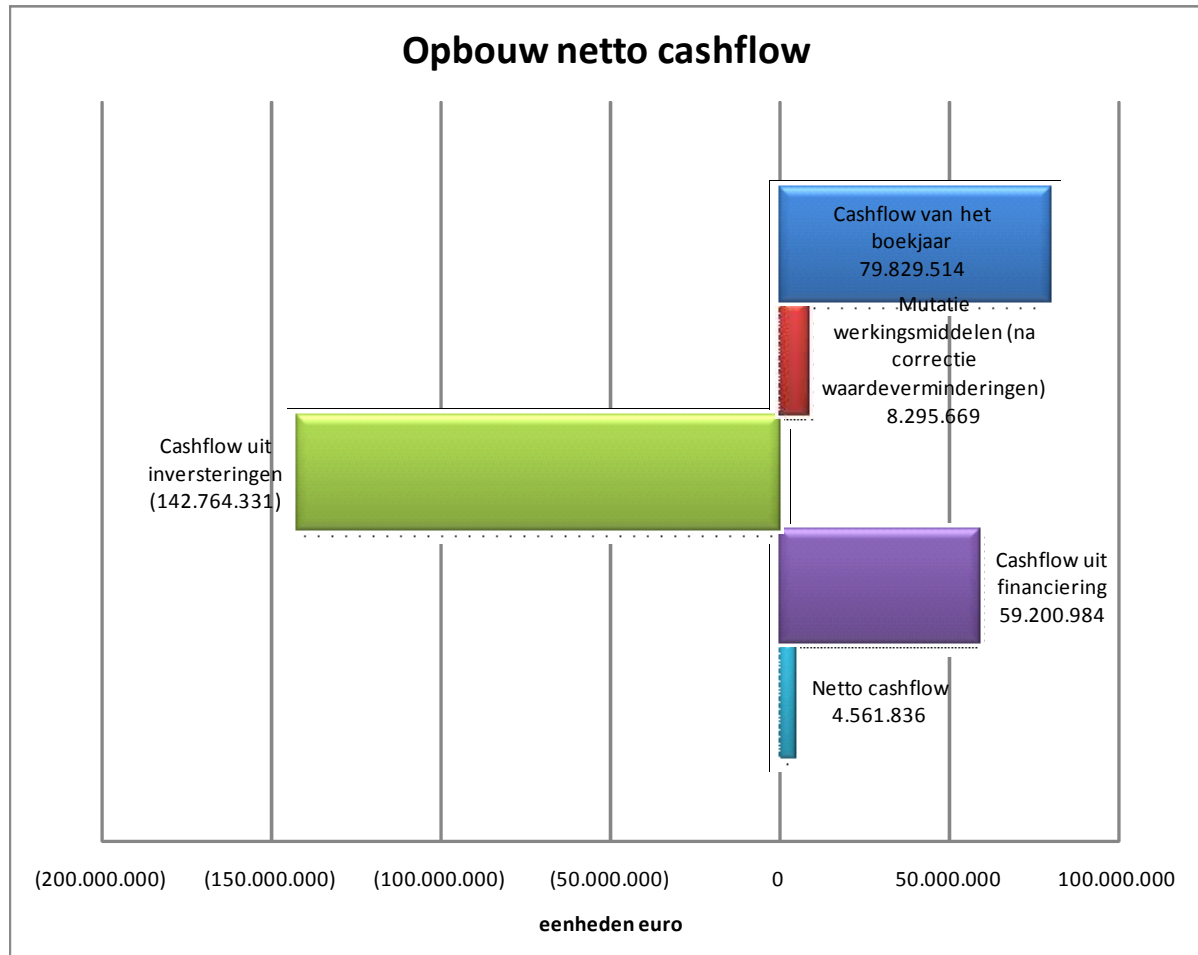
Bij de bespreking van de geconsolideerde resultatenrekening werd aandacht besteed aan het resultaat van het boekjaar. In de analyse van de geconsolideerde balans werd de liquiditeitspositie (som van de geldbeleggingen en de liquide middelen) op 31 december van boekjaar 2008 weergegeven. De cashflowanalyse⁸ heeft tot doel een inzicht te geven in de bronnen en in de aanwending van de geldmiddelen en verschaft zo een verklaring voor de mutatie in de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen.

CASHFLOW		
Cashflow	JR - Boekjaar	
<i>(eenheden euro)</i>	2008	
LIQUIDITEITSBRONNEN EN -AANWENDING - CASHFLOW		
Winst/Verlies van het boekjaar (+/-)		42.097.040
+ Afschrijvingen	(+)	46.008.226
+ Overige niet-kaskosten	(+)	1.788.821
- Niet-kasopbrengsten	(+)	10.064.573
(+ -) Cashflow van het boekjaar (1)		79.829.514
(+ -) Mutatie werkmiddelen (na correctie waardeverminderingen) (2)		8.295.669
- Investerings (inbegrepen FVA en vorderingen > 1 jaar)	(+)	(147.641.242)
+ Desinvesteringen (inbegrepen FVA en vorderingen > 1 jaar)	(+)	4.876.911
(+ -) Netto-investeringen (3)		(142.764.331)
+ Nieuwe leningen	(+)	
- Aflossingen	(+)	
(+ -) Netto-ontleningen (4)		32.864.306
(+ -) Overige (o.a. kapitaalsubsidies) (5)	(+)	26.336.678
(+ -) Netto cashflow (6) = (1) + (2) + (3) + (4) + (5)		4.561.836
Geldbelegging + Liquide middelen begin periode (7)		303.922.162
Geldbelegging + Liquide middelen einde periode (6) + (7)		308.483.998
LIQUIDITEITSBRONNEN EN -AANWENDING - MUTATIE IN DE WERKINGSMIDDELEN		
<u>Situatie einde vorige periode</u>		
Wlottende activa	(+)	427.617.249
- Vorderingen op méér dan één jaar	(+)	1.663.652
- Geldbeleggingen + Liquide middelen	(+)	303.922.160
+ eventuele correctie voor kaskrediet	(+)	0
- Schulden op ten hoogste één jaar (exclusief schulden op méér dan één jaar die binnen het jaar vervallen)	(+)	109.583.206
- Overlopende rekeningen passief	(+)	50.123.377
Werkingsmiddelen einde vorige periode (a)		(37.675.146)
<u>Situatie einde periode</u>		
Wlottende activa	(+)	445.650.564
- Vorderingen op méér dan één jaar	(+)	4.207.535
- Geldbeleggingen + Liquide middelen	(+)	308.483.987
+ eventuele correctie voor kaskrediet	(+)	0
- Schulden op ten hoogste één jaar (exclusief schulden op méér dan één jaar die binnen het jaar vervallen)	(+)	126.119.938
- Overlopende rekeningen passief	(+)	54.308.673
Werkingsmiddelen einde periode (b)		(47.469.568)
Mutatie werkmiddelen (vóór correctie waardeverminderingen) = (a) - (b)		9.794.422
- Waardeverminderingen op voorraden en werkmiddelen	(+)	399.472
- Waardeverminderingen op vlottende activa, andere dan hierboven bedoeld	(+)	1.099.281
Mutatie werkmiddelen (na correctie waardeverminderingen) (2)		8.295.669

⁸ De berekening van de cashflow heeft als bijkomend voordeel dat de invloed van de niet-kaskosten (die sterke verschillen vertonen tussen de diverse hogescholen onderling) op de beoordeling van de financiële toestand van de hogeschool wordt vermeden.

3.7.1 Geconsolideerde cashflow van het boekjaar/netto cashflow 2008

In volgend schema worden de componenten in de berekening van de netto cashflow ingedeeld volgens “bron van geldmiddelen” of “aanwending van geldmiddelen”.

Een eerste element in de berekening van de netto casflow is de bepaling van de cashflow van het boekjaar. Het basisbestanddeel hiervan is het geconsolideerde resultaat van het boekjaar. Dit wordt vervolgens gecorrigeerd voor de niet-kaskosten omdat deze het resultaat van het boekjaar verkleinen zonder dat hiervoor liquiditeiten dienden te worden aangewend. De bijdrage van de afschrijvingen, en in bijkomende mate ook van de voorzieningen, tot de cashflow van het boekjaar is ook in 2008 zeer aanzienlijk. Vervolgens worden de niet-kasopbrengsten in mindering gebracht. Deze opbrengsten vloeien in hoofdzaak voort uit een toerekening van voorheen ontvangen kapitaalsubsidies en verhogen het resultaat van het boekjaar zonder dat er in het lopende boekjaar geldstromen tegenover staan. Per saldo betekent de cashflow van het boekjaar dan ook een belangrijke financieringsbron (79.829.514 EUR).

De mutatie in de netto werkingsmiddelen vormt in het boekjaar 2008 een financieringsbron ter waarde van 8.295.669 EUR.

De som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkmiddelen levert de operationele cashflow. Dit bedrag, indien positief, kunnen de hogescholen besteden aan investeringen, aflossingen van leningen,... Via de operationele cashflow werden hiervoor in 2008 88.125.183 EUR aan financiële middelen gegenereerd. Dit was evenwel niet toereikend om de financieringsbehoeften uit de investeringen (142.764.331 EUR) en de kapitaalsaflossingen van de sector integraal te dekken.

De ontbrekende middelen vond de sector in de opname van kapitaalsubsidies en van een bedrag aan vreemd vermogen op lange termijn. Zoals reeds eerder in dit verslag gemeld doet de sector in 2008 relatief gezien weinig beroep op vreemd vermogen om zijn investeringen te financieren. De sector financierde relatief gezien de meeste investeringen met eigen financiële middelen en kapitaalsubsidies.

De sector realiseerde over het boekjaar 2008 een positieve netto cashflow ter waarde van ongeveer 4,5 miljoen euro. Hierdoor steeg de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen van de sector tot afgerond 308,5 miljoen euro. De financiële buffer van de hogescholen is dus groot. M.a.w. de liquiditeitspositie van de sector oogt zeer goed.

3.8 Financiële ratio's

Bij de beoordeling van het financieel evenwicht van de hogescholen wordt aandacht besteed aan de liquiditeit, de solvabiliteit en de rentabiliteit. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van enkele ratio's. De gehanteerde financiële ratio's werden in de IBR-werkgroep "Hoger Onderwijs" eenduidig gedefinieerd. Het zijn klassieke tools, evenwel aangepast aan de specifieke situatie van de hogescholen⁹.

3.8.1 Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's

FINANCIËLE RATIO'S	
Financiële ratio's <i>(teller en noemer in eenheden euro)</i>	JR - Boekjaar 2008
Liquiditeitsratio's	
1. Netto weringsmiddelen	294.412.364
2. Quick ratio	3,16
3. Liquiditeit van de werkingsschulden	98 dagen
Resultatenratio's	
1. Netto marge (1) : Bedrijfswinst/-verlies / Bedrijfsopbrengsten	3,88 %
2. Netto marge (2) : Winst/Verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening / Bedrijfsopbrengsten	4,70 %
3. Netto marge (3) : Winst/Verlies van het boekjaar / Bedrijfsopbrengsten	5,19 %
4. Bedrijfswinst/-verlies tegenover werkingsuitkeringen	4,89 %
5. Cashflow van het boekjaar tegenover werkingsuitkeringen	12,40 %
Solvabiliteitsratio's	
1. Graad van financiële onafhankelijkheid	65,05 %
2. Algemene schuldgraad	53,73 %
3. Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar	43,49 %
4. Omgekeerde dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar	28 maanden

In de volgende bespreking wordt aandacht besteed aan de 3 luiken van het financieel evenwicht. Telkens wordt voor de gehele sector een geconsolideerd bedrag, het percentage en het rekenkundige gemiddelde berekend. Tevens wordt per jaar ook de laagste waarde en hoogste waarde gerealiseerd door een individuele hogeschool weergegeven.

3.8.2 Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in welke mate de hogeschool aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn kan voldoen (bv. de kortetermijnschulden tegenover kredietinstellingen, leveranciers, contractuele personeelsleden,...). De gehanteerde instrumenten voor het beoordelen van de liquiditeit zijn de netto-weringsmiddelen, de quick ratio en de liquiditeit van de werkingsschulden.

⁹ In het "Verslag over de werking van de hogescholen in 1999" werd uitvoerig ingegaan op de berekeningswijze van de diverse ratio's.

◆ Netto-werkingsmiddelen

De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2008 294.412.364 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnvorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt. De bekomen waarde duidt op een stevige liquiditeitspositie van de hogescholensector. In 2008 leverde de berekening van de netto-werkingsmiddelen voor elk van de hogescholen een positief resultaat op.

De totale netto-werkingsmiddelen van alle hogescholen samen bedragen 294.412.364 EUR, het rekenkundig gemiddelde geeft een netto werkingkapitaal weer van 14.019.636 EUR per hogeschool in 2008. Het laagste bedrag aan netto werkingmiddelen bedraagt 2.411.183 EUR en werd gerealiseerd door Katholieke Hogeschool Mechelen.

Het hoogste bedrag aan netto werkingmiddelen bedraagt 39.444.028 EUR en werd gerealiseerd door Hogeschool Gent.

Netto werkingmiddelen	
gunstige liquiditeit = positieve netto werkingmiddelen	
	JR - Boekjaar
<i>(eenheden euro)</i>	2008
Consolidatie Hs	294.412.364
Rekenkundig gemiddelde	14.019.636
Laagste waarde	2.411.183
Hoogste waarde	39.444.028

◆ Quick ratio

De quick ratio wordt berekend door de beperkte vlottende activa te delen door het vreemd vermogen op korte termijn.

Er bleken per einde 2008 voldoende middelen voorhanden om 3,16 maal de lopende kortemijnverplichtingen te dekken. Dit is een heel sterke ratio, de liquiditeit bleef dus ook in 2008 stevig gewaarborgd voor de sector in zijn geheel, de reële noden worden ruimschoots gedekt. Bij gepaste financiering van de geplande investeringen hoeft de sector in de nabije toekomst geen betalingsproblemen te vrezen.

De minst goed scorende hogeschool (KHLim) haalt nog steeds een score van 1,49. Ook bij deze hogeschool hoeft er niet direct voor betalingsproblemen gevreesd te worden. De best scorende hogeschool (Lessius) haalt 7,37 wat als een zeer goede ratio moet omschreven worden.

De range tussen de laagste en hoogste waarde in 2008 is vrij groot wat illustreert dat de liquiditeitspositie van de individuele hogescholen sterk kan verschillen.

Quick ratio	
bevredigende liquiditeit = waarde minimaal één	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	3,16
Rekenkundig gemiddelde	3,36
Laagste waarde	1,49
Hoogste waarde	7,37

◆ Liquiditeit van de werkingsschulden

Het aantal dagen leverancierskrediet¹⁰ drukt het aantal dagen uit dat de sector krijgt/neemt voor de betaling van zijn werkingsschulden.

Liquiditeit van de werkingsschulden	
	JR - Boekjaar
<i>(aantal dagen)</i>	2008
Consolidatie Hs	98
Rekenkundig gemiddelde	92
Laagste waarde	34
Hoogste waarde	185

Het aantal dagen leverancierskrediet voor de sector bedraagt 98 in het jaar 2008.

De interpretatie van deze ratio is niet eenvoudig. De aard van de leveranciersfactuur beïnvloedt mee de duur van het toegestane betalingsuitstel. Langer betalingsuitstel kan geïnterpreteerd worden als een blijk van vertrouwen van de leveranciers in de hogescholen. Wanneer de toename van het aantal dagen betalingsuitstel het gevolg is van het niet tijdig betalen van de openstaande rekeningen kan dit echter het vertrouwen dat de hogescholen in de toekomst zullen genieten, aantasten.

Het beroep op een leverancierskrediet is een eenvoudige wijze om nieuwe financieringsbronnen aan te spreken. Bovendien lijkt deze financieringswijze ook voordelig. Er is immers normaal geen rentelast verbonden aan deze kredietvorm. Toch dient de sector zich ervan bewust te zijn dat door het benutten van het betalingsuitstel er geen kortingen voor contante betaling kunnen verworven worden. Gelet op de ruime liquiditeiten moet het rendement op de geldbeleggingen afgewogen worden tegen de korting die de leveranciers toestaan bij contante betaling, deze laatste is in principe financieel steeds voordeliger voor de hogescholen.

¹⁰ De hoge waarden moeten genuanceerd worden beoordeeld. De werkingsschulden worden immers in belangrijke mate beïnvloed door de facturatiegewoonte van de leveranciers, nl. eind december worden vaak nog veel facturen opgemaakt en verstuurd naar de klanten. Indien de hogeschool einde december belangrijke facturen (bv. i.v.m. investeringsprojecten) ontving, dan heeft dit een zeer sterke invloed op de ratio (en kan dit resulteren in extreem hoge waarden). De balans per 31 december blijft immers een opnamemoment, bij wijze van spreken een "foto" die genomen wordt van de cijfers.

Liquiditeitsratio's

	Netto werkingmiddelen <i>(eenheden euro)</i>	Quick ratio	Liquiditeit van de werkingsschulden <i>(aantal dagen)</i>
	2008	2008	2008
Artevelde	12.554.979	2,38	144
Erasmus	25.467.335	5,20	87
Artesis	37.075.103	5,07	122
HG	39.444.028	3,08	185
LUK	7.402.517	5,34	123
WenK	10.604.313	2,75	34
HWV	18.033.238	4,18	97
KDG	10.036.706	1,88	134
KHBO	5.571.421	2,32	51
KHK	29.243.233	5,27	56
KHL	8.781.709	2,34	90
KHLim	4.069.815	1,49	135
KHM	2.411.183	1,50	43
KaHoStL	12.141.010	2,79	88
KHZWV	14.215.854	3,55	52
Lessius	17.856.196	7,37	58
Plantijn	8.366.733	3,17	142
PHL	4.530.340	1,92	81
Groep T	7.472.861	3,47	75
EHSAL - HUB	14.525.637	3,02	64
XIOS - HL	4.608.153	2,38	81
Consolidatie Hs	294.412.364	3,16	98
Rekenkundig gemiddelde	14.019.636	3,36	92
Laagste waarde	2.411.183	1,49	34
Hoogste waarde	39.444.028	7,37	185

3.8.3 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio's peilen naar de mate waarin de hogescholen in staat zijn hun financiële verplichtingen (op korte en lange termijn) na te komen. Dit wordt gemeten met behulp van een drietal ratio's: met name de graad van financiële onafhankelijkheid, de algemene schuldgraad en de dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow.

♦ Graad van financiële onafhankelijkheid

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal is zeer groot, dit betekent dat de sector relatief gezien niet sterk afhankelijk is van vreemd vermogen. In het boekjaar 2008 financiert de globale hogeschoolsector zich voor 65,05 % met eigen vermogen. De sector is dus maar voor 34,95 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen. De sector heeft, zoals blijkt uit de geconsolideerde cijfers van in 2008, een zeer sterke financiële onafhankelijkheid.

Financiële ratio's - Solvabiliteitsratio's		JR - Boekjaar
		2008
Graad van financiële onafhankelijkheid		65,05 %
T	Eigen vermogen	693.524.347
N	Totaal der passiva	1.066.121.821

Graad van financiële onafhankelijkheid	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	65,05 %
Rekenkundig gemiddelde	63,18 %
Laagste waarde	34,28 %
Hoogste waarde	81,29 %

Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2008 een positief eigen vermogen, meer zelfs 18 van de 21 hogescholen hebben een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. Groep T haalt in 2008 een graad van financiële onafhankelijkheid van 34,28 %, weliswaar de laagste waarde van de sector maar een ratio die nog steeds een aanvaardbaar niveau haalt. De Artesis Hogeschool behaalt in 2008 de hoogste waarde met een ratio van 81,29%.

♦ Algemene schuldgraad

De algemene schuldgraad is de verhouding van het vreemd vermogen t.o.v. het eigen vermogen. Berekend op de geconsolideerde balansgegevens toont deze ratio aan dat in de jaarrekening 2008 tegenover elke 100 EUR eigen vermogen er 53,73 EUR schulden staan. De hogeschool Groep T noteert de hoogste algemene schuldgraad: 1,91 wat beduidend hoger is dan 1. Toch weet deze hogeschool jaar na jaar haar schuldgraad af te bouwen. Dit is een positieve trend.

Financiële ratio's - Solvabiliteitsratio's		JR - Boekjaar
		2008
Algemene schuldgraad		53,73 %
T	Vreemd vermogen	372.597.474
N	Eigen vermogen	693.524.347

Algemene schuldgraad	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	53,73 %
Rekenkundig gemiddelde	65,41 %
Laagste waarde	23,01 %
Hoogste waarde	191,75 %

♦ **Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow**

De cashflowberekening geeft in wezen aan hoeveel financiële middelen de hogeschool door haar werking tijdens een boekjaar genereert. Deze financiële middelen kunnen aangewend worden voor diverse doeleinden: financiering van investeringen, aflossing van leningen,... In de hiernavolgende berekeningen wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de hele cashflow van het boekjaar aangewend wordt voor de aflossing van het vreemd vermogen op lange termijn. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met de beschikbare liquide middelen en met de opgebouwde geldbeleggingen. Het is in wezen een louter indicatieve berekening.

Deze ratio berekend op de geconsolideerde jaarrekening 2008 resulteert in een waarde van 0,435. D.w.z. dat de globale hogeschoolsector met de geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2008 (79.829.514 EUR) 43,5 % van de geconsolideerde langetermijnschulden kan terugbetalen. De aflossingscapaciteit van de hogescholen is bijgevolg goed, vooral als rekening gehouden wordt met de doorgaans lange looptijd van investeringsleningen.

Financiële ratio's - Solvabiliteitsratio's		JR - Boekjaar
		2008
Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar		43,49 %
T	Cashflow van het boekjaar	79.829.514
N	Voorzieningen + Schulden op meer dan één jaar	183.558.950

Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	43,49 %
Rekenkundig gemiddelde	169,50 %
Laagste waarde	9,60 %
Hoogste waarde	1602,26 %

Solvabiliteitsratio's

	Graad van financiële onafhankelijkheid	Algemene schuldgraad	Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow
	2008	2008	2008
Artevelde	69,49 %	43,91 %	89,94 %
Erasmus	65,57 %	52,51 %	51,17 %
Artesis	81,29 %	23,01 %	260,56 %
HG	78,66 %	27,13 %	189,16 %
LUK	62,12 %	60,98 %	12,52 %
WenK	63,38 %	57,78 %	38,13 %
HWVI	80,30 %	24,53 %	823,61 %
KDG	58,67 %	70,46 %	42,94 %
KHBO	50,83 %	96,75 %	12,64 %
KHK	47,64 %	109,91 %	26,17 %
KHL	59,50 %	68,05 %	26,29 %
KHLim	54,19 %	84,55 %	44,86 %
KHM	45,29 %	120,78 %	9,60 %
KaHoStL	60,11 %	66,36 %	27,70 %
KHZWVI	68,49 %	46,01 %	61,26 %
Lessius	78,85 %	26,82 %	53,78 %
Plantijn	66,81 %	49,67 %	1602,26 %
PHL	60,69 %	64,76 %	31,62 %
Groep T	34,28 %	191,75 %	16,51 %
EHSAL - HUB	62,53 %	59,93 %	70,04 %
XIOS - HL	78,16 %	27,94 %	68,69 %
Consolidatie Hs	65,05 %	53,73 %	43,49 %
Rekenkundig gemiddelde	63,18 %	65,41 %	169,50 %
Laagste waarde	34,28 %	23,01 %	9,60 %
Hoogste waarde	81,29 %	191,75 %	1602,26 %

3.8.4 Rentabiliteit

Bij de beoordeling van de rentabiliteitspositie van de hogeschoolsector wordt enerzijds nagegaan of de opbrengsten toereikend waren om alle kosten te dekken en wordt anderzijds het bekomen resultaat geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen verstrekt door de overheid. Bij het uitvoeren van deze analyse wordt gebruik gemaakt van een vijftal ratio's. In de eerste 3 ratio's, de zogenaamde "netto"-marges, worden de diverse "winsten" geplaatst t.o.v. de totale bedrijfsopbrengsten. In de volgende 2 ratio's worden de bedrijfswinst en de cashflow van het boekjaar geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen.

♦ Netto-marges

In de netto-marges wordt "de bedrijfswinst of het bedrijfsverlies", "de winst of het verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening" en "de winst of het verlies van het boekjaar" gerelateerd aan de totale bedrijfsopbrengsten.

Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau in 2008 op een hoog niveau. De geconsolideerde netto-marges geven een duidelijk positief beeld. De basis voor dit positieve resultaat wordt gevormd door de bedrijfswinst (netto-marge 1). Ook de financiële verrichtingen leveren een positieve bijdrage. De winst uit de gewone bedrijfsuitoefening vertaalt zich in een netto-marge 2 die boven het niveau van netto-marge 1 uitstijgt. De invloed van de uitzonderlijke verrichtingen is, conform met het uitzonderlijk karakter ervan, eerder wisselvallig, maar in 2008 positief (netto-marge 3).

Financiële ratio's - Resultatenratio's		JR - Boekjaar
		2008
Netto marge (1)		3,88 %
T	Bedrijfswinst/-verlies	31.489.792
N	Bedrijfsopbrengsten	811.424.562
Netto marge (2)		4,70 %
T	Winst/Verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening	38.162.492
N	Bedrijfsopbrengsten	811.424.562
Netto marge (3)		5,19 %
T	Winst/Verlies van het boekjaar	42.097.040
N	Bedrijfsopbrengsten	811.424.562

Netto marge	
hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteit	
	JR - Boekjaar 2008
Netto marge (1)	
Consolidatie Hs	3,88 %
Rekenkundig gemiddelde	3,69 %
Laagste waarde	- 4,51 %
Hoogste waarde	7,87 %
Netto marge (2)	
Consolidatie Hs	4,70 %
Rekenkundig gemiddelde	4,38 %
Laagste waarde	- 1,86 %
Hoogste waarde	9,21 %
Netto marge (3)	
Consolidatie Hs	5,19 %
Rekenkundig gemiddelde	4,99 %
Laagste waarde	- 1,86 %
Hoogste waarde	9,21 %

De rentabiliteitspositie voor het boekjaar 2008 van de individuele hogescholen is meestal positief.

- netto-marge 1:
 - 19 van de 21 hogescholen hebben een bedrijfswinst,
 - twee hogescholen worden geconfronteerd met een bedrijfsverlies;
- netto-marge 2:
 - 19 van de 21 hogescholen hebben een winst uit de gewone bedrijfsuitoefening,
 - twee hogescholen worden geconfronteerd met een verlies uit de gewone bedrijfsuitoefening;
- netto-marge 3:
 - 20 van de 21 hogescholen hebben een winst van het boekjaar,
 - één hogeschool wordt geconfronteerd met een verlies van het boekjaar.

◆ Bedrijfswinst/-verlies t.o.v. werkingsuitkeringen

Deze ratio drukt uit hoeveel EUR bedrijfswinst de hogescholen realiseren ten opzichte van elke 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvangen. Tijdens het boekjaar 2008 realiseerden de 21 hogescholen een geconsolideerde bedrijfswinst van 31.489.792 EUR, de geconsolideerde werkingsuitkeringen bedroegen 643.545.326 EUR. Dit resulteerde in een bedrijfswinst van ongeveer 4,89 EUR per 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvingen.

De Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen registreerde de hoogste marge. Per 100 EUR werkingsuitkering realiseerde deze hogeschool een bedrijfswinst van 9,87 EUR.

Financiële ratio's - Resultatenratio's		JR - Boekjaar
		2008
Bedrijfswinst/-verlies tegenover werkingsuitkeringen		4,89 %
T	Bedrijfswinst/-verlies	31.489.792
N	Werkingsuitkeringen	643.545.326

Bedrijfswinst/-verlies tegenover werkingsuitkeringen	
hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteit	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	4,89 %
Rekenkundig gemiddelde	4,69 %
Laagste waarde	- 5,38 %
Hoogste waarde	9,87 %

◆ Cashflow van het boekjaar t.o.v. werkingsuitkeringen

Een rentabiliteitsmeting op basis van de cashflow van het boekjaar heeft tot doel na te gaan in welke mate de hogescholen in staat zijn uit de operationele activiteiten een positieve geldstroom te genereren.

Financiële ratio's - Resultatenratio's		JR - Boekjaar
		2008
Cashflow van het boekjaar tegenover werkingsuitkeringen		12,40 %
T	Cashflow van het boekjaar	79.829.514
N	Werkingsuitkeringen	643.545.326

Cashflow van het boekjaar tegenover werkingsuitkeringen	
	JR - Boekjaar
	2008
Consolidatie Hs	12,40 %
Rekenkundig gemiddelde	12,22 %
Laagste waarde	4,95 %
Hoogste waarde	17,67 %

De door de hogescholensector gerealiseerde cashflow van het boekjaar 2008 bedroeg 79.829.514 EUR. Via hun werking genereren de hogescholen bijgevolg aanzienlijke middelen die het zelffinancieringsvermogen van de hogescholen op een hoog niveau tillen.

EHSAL-HUB scoort het hoogst (17,67 %). De Katholieke Hogeschool Mechelen heeft in dit verband de laagste ratio behaald (4,95 %) in het jaar 2008 en genereert bijgevolg verhoudingsgewijze de kleinste positieve geldstroom.

Resultatenratio's

	Netto marge (1)	Netto marge (2)	Netto marge (3)	Bedrijfswinst/-verlies tegenover werkingsuitkeringen	Cashflow van het boekjaar tegenover werkingsuitkeringen
	2008	2008	2008	2008	2008
Artevelde	6,56 %	7,73 %	7,73 %	7,92 %	13,74 %
Erasmus	5,42 %	6,88 %	8,01 %	7,00 %	14,52 %
Artesis	5,59 %	8,04 %	8,04 %	6,59 %	12,88 %
HG	2,80 %	4,61 %	4,65 %	3,49 %	11,62 %
LUK	7,87 %	9,21 %	9,21 %	9,52 %	8,31 %
WenK	2,70 %	3,22 %	3,02 %	3,26 %	9,10 %
HWVI	4,62 %	6,20 %	6,20 %	6,17 %	15,60 %
KDG	2,47 %	2,56 %	3,22 %	3,06 %	8,49 %
KHBO	7,49 %	8,85 %	9,17 %	9,70 %	17,23 %
KHK	5,49 %	6,96 %	7,77 %	7,35 %	16,65 %
KHL	2,86 %	3,64 %	5,24 %	3,53 %	13,54 %
KHLim	3,37 %	4,33 %	4,98 %	4,14 %	14,75 %
KHM	3,83 %	2,70 %	0,72 %	4,94 %	4,95 %
KaHoStL	2,18 %	1,88 %	2,38 %	3,10 %	11,18 %
KHZWVI	7,82 %	7,09 %	7,10 %	9,87 %	14,12 %
Lessius	3,43 %	- 1,86 %	- 1,86 %	4,18 %	9,43 %
Plantijn	2,86 %	4,85 %	4,75 %	3,51 %	10,98 %
PHL	1,87 %	1,64 %	1,79 %	2,56 %	8,31 %
Groep T	- 4,51 %	- 1,04 %	5,12 %	- 5,38 %	14,81 %
EHSAL - HUB	3,44 %	3,84 %	6,90 %	4,67 %	17,67 %
XIOS - HL	- 0,66 %	0,58 %	0,60 %	- 0,77 %	8,83 %
Consolidatie Hs	3,88 %	4,70 %	5,19 %	4,89 %	12,40 %
Rekenkundig gemiddelde	3,69 %	4,38 %	4,99 %	4,69 %	12,22 %
Laagste waarde	- 4,51 %	- 1,86 %	- 1,86 %	- 5,38 %	4,95 %
Hoogste waarde	7,87 %	9,21 %	9,21 %	9,87 %	17,67 %

3.9 Analyse i.v.m. de personeelsbezetting en de personeelskosten

3.9.1 Geconsolideerde personeelsbezetting: jaarrekening 2008 - begroting 2008

Op basis van de door de hogescholen aan het commissariaat gerapporteerde gegevens telt de totale personeelsbezetting voor het boekjaar 2008 voor het geheel van de Vlaamse hogescholen 11.219,63 voltijdse eenheden (VTE's).

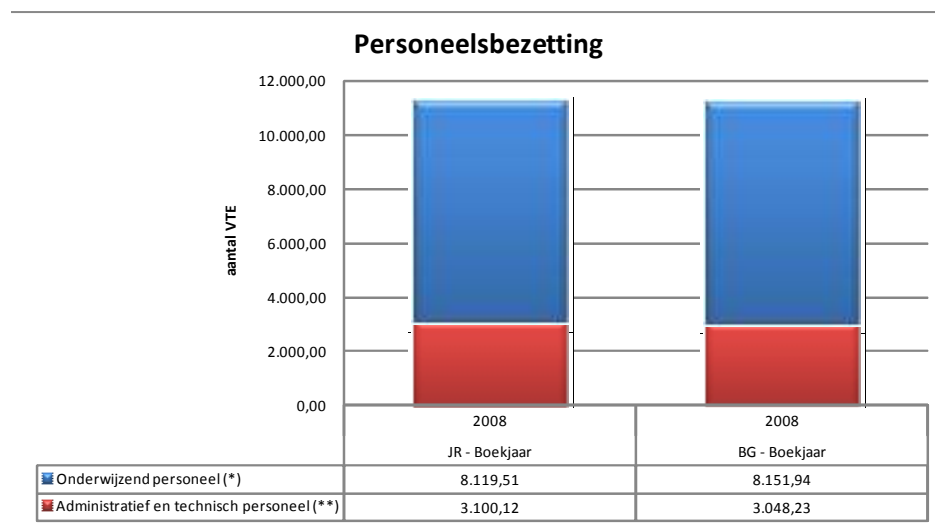
PERONEELSBEZETTING - Evolutie

Personneelsbezetting	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(in VTE - 2 decimalen)</i>	2008	2008
Onderwijzend personeel (*)	8.119,51	8.151,94
Administratief en technisch personeel (**)	3.100,12	3.048,23
Totale personeelsbezetting	11.219,63	11.200,17

Personneelsbezetting	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
<i>(% aandeel in de totale personeelsbezetting)</i>	2008	2008
Onderwijzend personeel	72,37 %	72,78 %
Administratief en technisch personeel	27,63 %	27,22 %

(*) statutair OP
 gastprofessoren
 centraal betaald OP
 contractueel OP (onderzoekers - wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening)
 inkomend gedetacheerd OP

(**) statutair ATP
 personeel op persoonlijke titel (PPT)
 centraal betaald ATP (AP - TP - MVD)
 contractueel ATP (AP - TP - arbeiders)
 inkomend gedetacheerd ATP

Personeelsbezetting ten opzichte van begroting	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar	JR08-BG08	JR08-BG08
	2008	2008	absolute	relatieve
	(eenheden euro)		afwijking	afwijking
Onderwijzend personeel (*)	8.119,51	8.246,99	- 127,48	- 1,55 %
Administratief en technisch personeel (**)	3.100,12	3.093,98	+ 6,14	+ 0,20 %
Totale personeelsbezetting	11.219,63	11.340,97	- 121,34	- 1,07 %

- (*) statutair OP
gastprofessoren
centraal betaald OP
contractueel OP (onderzoekers - wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening)
inkomend gedetacheerd OP
- (**) statutair ATP
personeel op persoonlijke titel (PPT)
centraal betaald ATP (AP - TP - MVD)
contractueel ATP (AP - TP - arbeiders)
inkomend gedetacheerd ATP

Het totale personeelsbestand kan worden opgedeeld in twee groepen van personeelsleden. De grootste groep wordt gevormd door het onderwijzend personeel (OP), de tweede groep door het administratief en technisch personeel (ATP). De evolutie van het aantal effectieve personeelsleden ten opzichte van de begrote personeelsleden voor het jaar 2008 van de beide groepen verloopt niet in dezelfde richting:

- Het aantal OP-leden bedroeg in 2008 8.119,51 VTE, dit zijn 127,48 VTE minder dan begroot voor 2008. Er waren in 2008 immers 8.246,99 VTE begroot wat betreft OP-leden.
- Het aantal ATP-leden bedroeg in 2008 3.100,12 VTE, dit zijn 6,14 VTE meer dan begroot voor 2008. Er waren in 2008 immers 3.093,98 VTE begroot wat betreft ATP-leden.

Concreet betekent dit een globaal verschil van 121,34 VTE's (-1,07%) tussen de begrote personeelsbezetting en de reële personeelsbezetting.

3.9.2 Controlepercentages i.v.m. de personeelsformatie van het onderwijzend personeel

3.9.2.1 Globale hogeschoolsector

Het hogescholendecreet, art. 231, bepaalt dat de hogeschoolbesturen bij het vaststellen van de jaarlijkse personeelsformatie met betrekking tot het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden de volgende regels moeten in acht nemen:

- *het aantal betrekkingen van hoofdpraktijklector en hoofdlector samen bedraagt ten hoogste 20 % van het aantal betrekkingen van praktijklector, hoofdpraktijklector, lector en hoofdlector samen;*
- *het aantal betrekkingen van het assisterend personeel bedraagt ten minste 36 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen verbonden aan de basisopleidingen van twee cycli;*
- *het aantal betrekkingen van hoofddocent en hoogleraar bedraagt ten hoogste 25 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen;*

- het aantal vastbenoemde personeelsleden, uitgedrukt in voltijdse eenheden, bedraagt ten hoogste 72 %¹¹ van het aantal leden van het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden. Hierbij wordt de bevordering of ambtswijziging van een reeds in de hogeschool benoemd personeelslid niet beschouwd als een nieuwe benoeming;
- het totaal aantal gastprofessoren bedraagt ten hoogste 10 % van de formatie van het onderwijzend personeel. Dit geldt niet met betrekking tot het aantal gastprofessoren in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst.

Ook bij het opstellen van de jaarrekeningen rapporteren de hogescholen over het al of niet bereiken van deze decretale normen.

In de volgende tabel werden voor de periode 2008 de percentages berekend op de geconsolideerde personeelsformatie, tevens werd er vermeld op hoeveel hogescholen de norm van toepassing was en hoeveel hogescholen daarvan de norm overschrijden.

DECRETALE PROCENTNORMEN - Onderwijzend personeel				
Decretale procentnormen - Onderwijzend personeel			HD	JR - Boekjaar 2008
. Hoofdpraktijklector + hoofdlector	maximum 20% van groep 1	art. 231		5,52 %
. Praktijkassistent studiegebied MDK en ABK	maximum 50% van groep 2 studiegebied MDK en ABK	art. 104		17,99 %
. Praktijkassistent andere studiegebieden	maximum 30% van groep 2 andere studiegebieden	art. 104		10,15 %
. Assistent	maximum 25% benoemden	art. 122, § 2		40,55 %
. Groep 2	minimum 30% van groep 2 + 3 (2 cycli)	art. 231		54,09 %
. Benoemden onderwijzend personeel	maximum 72%	art. 231		64,80 %
. Praktijklector kinesitherapie + lector kinesitherapie	maximum 25% van totale bezetting opleiding kine	art. 339, § 1		1,28 %
. Gastprofessoren andere studiegebieden	maximum 10% totaal OP	art. 231		2,74 %

JR - Boekjaar 2008 - hogescholen			
norm van toepassing in (*)	laagste waarde (**)	hoogste waarde	norm overschreden in
19 Hs	1,56 %	11,27 %	0 Hs
7 Hs	1,51 %	47,44 %	0 Hs
12 Hs	2,16 %	36,48 %	1 Hs
17 Hs	17,07 %	76,65 %	13 Hs
17 Hs	35,17 %	74,08 %	0 Hs
21 Hs	50,02 %	70,35 %	0 Hs
2 Hs	0,79 %	4,21 %	0 Hs
20 Hs	0,61 %	6,60 %	0 Hs

groep 1 = lector + hoofdlector + praktijklector + hoofdpraktijk lector
 groep 2 = assistent + praktijkassistent + doctor-assistent + werkleider
 groep 3 = docent + hoofddocent + hoogleraar + gewoon hoogleraar
 (*) norm van toepassing en verschillend van 0,00 %
 (**) laagste waarde verschillend van 0,00 %

De ambten *hoofdpraktijklector* en *hoofdlector* kunnen alleen verleend worden aan (praktijk)lectoren die ten minste 2 jaar dienstanciënniteit hebben verworven als (praktijk)lector in de eigen hogeschool¹². Negentien hogescholen maken in het boekjaar 2008 melding van dergelijke toewijzingen. Het aandeel van beide ambten samen in de geconsolideerde personeelsformatie is opgelopen tot 5,52 %.

Het aantal *vastbenoemde personeelsleden* mocht in 2008 maximaal 72 % van het aantal leden van het *onderwijzend personeel* bedragen. Uit de geconsolideerde gegevens voor het boekjaar 2008 blijkt:

- dat de hogescholen de benoemingsmogelijkheden niet optimaal benutten;
- geen enkele hogeschool overschrijdt de toegelaten maximumnorm.

Tijdens het boekjaar 2008 stelden 20 hogescholen *gastprofessoren* tewerk. Geen enkele hogeschool overschreed de 10 %-limiet.

¹¹ Dit percentage werd met ingang van 1 januari 2002 opgetrokken van 64 % naar 72 % ingevolge het decreet van 21 december 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2002 (artikel 5).

¹² Artikel 130, 1° van het hogescholendecreet.

De *praktijkassistenten* vervullen in het hoger onderwijs van 2 cycli uitsluitend taken van praktijkgericht onderwijs¹³. Deze categorie personeelsleden mag maximaal 30 % bedragen van het assisterend personeel behalve in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst en muziek en dramatische kunst waar het aantal praktijkassistenten maximaal 50 % van het assisterende personeel, in VTE uitgedrukt, mag bedragen. Twaalf hogescholen vielen onder de beperking tot 30 %, zeven hogescholen onder de beperking tot 50 %.

De overheid heeft ook een beperking opgelegd i.v.m. het maximaal aantal benoemde *assistenten*. Van de 17 hogescholen die assistenten tewerkstelden overschreden in het boekjaar 2008 dertien hogescholen de maximumnorm van 25 % vastbenoemden. Deze normoverschrijding heeft echter historische gronden.

3.9.2.2 Procentueel aandeel van de benoemde personeelsleden OP per hogeschool

Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64% tot en met het boekjaar 2001). We merken dat het benoemingspercentage relatief laag blijft in de sector, het rekenkundig gemiddelde van de vastbenoemde OP-leden in de sector bedroeg 64,80% in 2008.

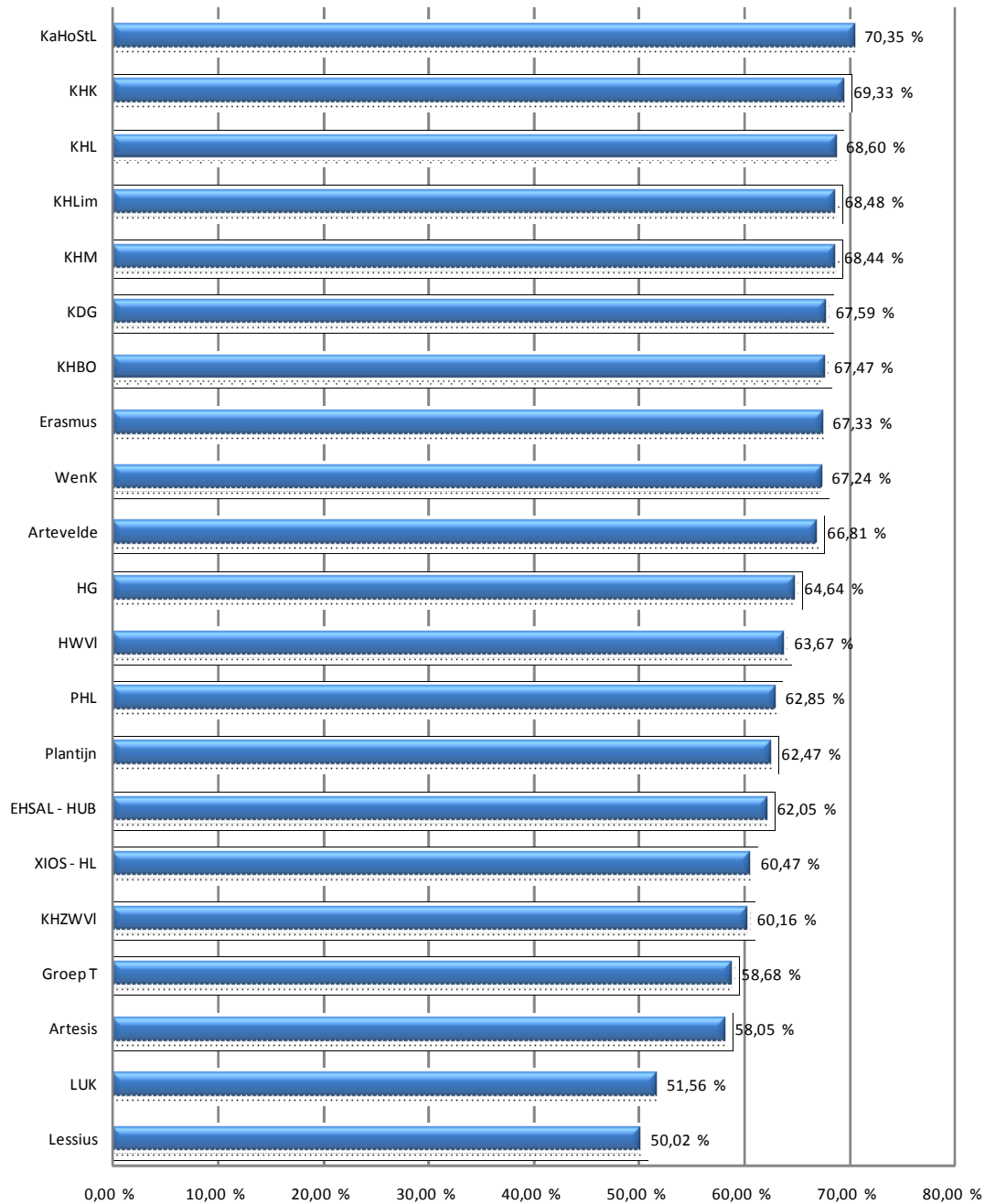
Dit is een opmerkelijke vaststelling, aangezien er ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit kan er op wijzen dat de hogescholen eerder opteren voor een flexibel personeelsbeleid, veeleer dan voor een besparing die een vaste benoeming hen oplevert.

In geen enkele hogeschool lag het benoemingspercentage in 2008 hoger dan de toegelaten norm. Lessius Hogeschool Antwerpen scoort met 50,02 % vastbenoemden het laagst en KaHoStL met 70,35 % het hoogst.

¹³ Artikel 104 van het hogescholendecreet.

Aandeel benoemde OP-leden, jaarrekening 2008

JR - Boekjaar 2008

3.9.3 Ratio's i.v.m. de personeelskosten

3.9.3.1 80-20 norm

Conform met artikel 232 van het hogescholendecreet mogen “*de geraamde bezoldigingskosten - met inbegrip van de mandaatvergoedingen en premies – van de geraamde personeelsformatie, van de contractuele personeelsleden bezoldigd ten laste van de werkingsuitkering en van de plaatsvervangers ... maximaal 5 procent variëren in min of in plus op de norm 80 procent van de jaarlijkse werkingsuitkering*”. Afhankelijk van de richting van de afwijking van de 80 % moet de hogeschool bij het opstellen van de **begroting** een specifieke verantwoording m.b.t. de personeelsformatie afleggen ten aanzien van de Vlaamse Regering.

- ◆ 80-20 norm > 85 %: de hogeschool moet samen met de begroting een financieringsplan indienen dat aangeeft op welke wijze en binnen welke termijn zij met de beschikbare reserves de financiële herstructurering zal realiseren (art. 232 § 2);
- ◆ 80-20 norm < 75 %: de hogeschool moet samen met de begroting een personeelsstructuurplan opstellen om het minimumniveau van 75 % te bereiken (art. 232 § 3). Dit personeelsstructuurplan behoeft de goedkeuring van het hogeschoolonderhandelingscomité.

Artikel 232 § 4 bepaalt dat de Vlaamse Regering de wijze vastlegt voor het berekenen van de procentnormen¹⁴. De regeringscommissarissen hanteerden bij de jaarrekening 2008 onderstaande berekeningswijze (breuk) om de 80-20 norm te bepalen:

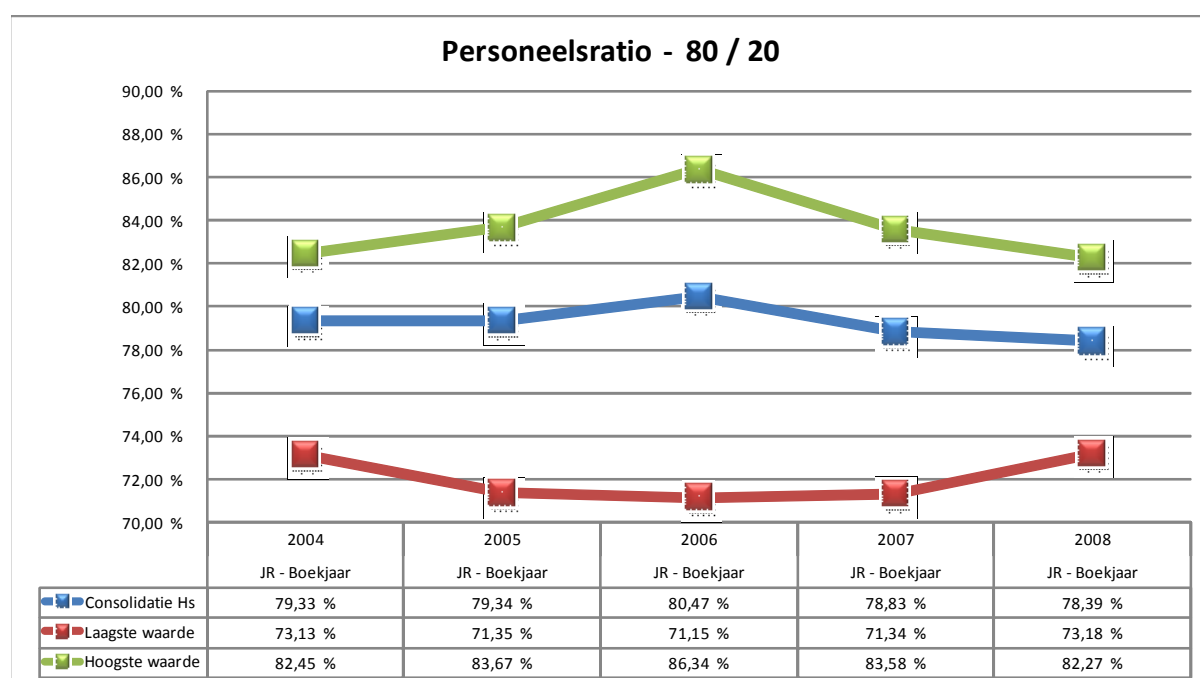
¹⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2002 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 november 1995 betreffende de begroting en de personeelsformatie voor de hogescholen en de vzw's sociale voorzieningen in de Vlaamse Gemeenschap.

Componenten personeelsratio 80/20 norm op niveau van de jaarrekening	
Teller	Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen betaald via AHoVoS
	- BEV met terugbetaling
	- Detachering met terugbetaling
	- AO met terugbetaling
	- Overgedragen overschot op personeelsbegroting van het jaar "n-2"
Teller	Totaal
Noemer	Effectieve werkingsmiddelen
	+ Aanmoedigingsfonds
	+ Academiseringsmiddelen (binnen de werkingsenveloppe)
	+ Specifieke lerarenopleiding (SLO)
	+ Voortgezette lerarenopleiding (VLO in afbouw)
	+ Geïntegreerde lerarenopleiding
	+ Bijkomend vakantiegeld
	+ Extra werkingsuitkeringen (Hogeschool Gent)
	+ Terugvorderingsbrieven centraal fonds
	+ Rekening 120 centraal fonds
	+ Recuperatiefonds - Kiné centraal fonds
	+ Bijkomende academiseringsmiddelen (via Departement Onderwijs)
	+ Versterking onderzoekscapaciteit Hs (via Wetenschapsbeleid)
	+ Actualisatie loonmassa december
	+ Limburgfonds
	+ PWO
	+ Overige
Noemer	Totaal

In de volgende grafiek wordt de 80-20 norm weergegeven, berekend op basis van de geconsolideerde gegevens van de gehele hogeschoolsector.

PERSONEELSRATIO'S - Lonen - Evolutie 80 / 20

Personeelsratio - 80 / 20	JR - Boekjaar	JR - Boekjaar	JR - Boekjaar	JR - Boekjaar	JR - Boekjaar	BG - Boekjaar
	2004	2005	2006	2007	2008	2008
Consolidatie Hs	79,33 %	79,34 %	80,47 %	78,83 %	78,39 %	80,65 %
Rekenkundig gemiddelde	79,21 %	80,18 %	79,45 %	78,84 %	78,20 %	80,45 %
Laagste waarde	73,13 %	71,35 %	71,15 %	71,34 %	73,18 %	75,74 %
Hoogste waarde	82,45 %	83,67 %	86,34 %	83,58 %	82,27 %	84,36 %

Voor het boekjaar 2008 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 78,39 % en bevindt zich hiermee op een iets lager niveau dan vorig boekjaar (78,83 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %.

Componenten personeelsratio 80 / 20 - Evolutie ten opzichte van JAARREKENING 2008 / BEGROTING 2008

Evolutie componenten personeelsratio 80 / 20 : ten opzichte van begroting 2008		JR - Boekjaar 2008	BG - Boekjaar 2008 <i>(eenheden euro)</i>	JR08-BG08 absolute afwijking	JR08-BG08 relatieve afwijking
Teller	Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen betaald via AHoVoS	519.933.956	522.140.343	- 2.206.387	- 0,42 %
	- BEV met terugbetaling	(471.752)	(151.253)	+ 320.499	+ 211,90 %
	- Detachering met terugbetaling	(8.285.050)	(8.354.658)	- 69.608	- 0,83 %
	- AO met terugbetaling	(32.643)	0	+ 32.643	BG = 0
	- Overgedragen overschot op personeelsbegroting van het jaar "n-2"	0	0	+ 0	
Teller		511.144.511	513.634.432	- 2.489.921	- 0,48 %
Noemer	Effectieve werkmiddelen	600.082.070	589.594.026	+ 10.488.044	+ 1,78 %
	+ Aanmoedigingsfonds	1.908.052	1.894.105	+ 13.947	+ 0,74 %
	+ Academiseringsmiddelen (binnen de werkingseveloppe)	14.270.417	14.812.711	- 542.294	- 3,66 %
	+ Specifieke lerarenopleiding (SLO)	1.611.222	1.579.359	+ 31.863	+ 2,02 %
	+ Voortgezette lerarenopleiding (VLO in afbouw)	323.024	400.935	- 77.911	- 19,43 %
	+ Geïntegreerde lerarenopleiding	624.045	574.199	+ 49.846	+ 8,68 %
	+ Bijkomend vakantiegeld	2.614.432	2.620.991	- 6.559	- 0,25 %
	+ Extra werkingsuitkeringen (Hogeschool Gent)	14.133	14.067	+ 66	+ 0,47 %
	+	0	0	+ 0	
	+	0	0	+ 0	
	+ Terugvorderingsbrieven centraal fonds	274.954	25.150	+ 249.804	+ 993,26 %
	+ Rekening 120 centraal fonds	52.282	7.075	+ 45.207	+ 638,97 %
	+ Recuperatiefonds - Kiné centraal fonds	265.520	33.251	+ 232.269	+ 698,53 %
	+	0	0	+ 0	
	+	0	0	+ 0	
	+ Bijkomende academiseringsmiddelen (via Departement Onderwijs)	5.231.874	4.687.071	+ 544.803	+ 11,62 %
	+ Versterking onderzoekscapaciteit Hs (via Wetenschapsbeleid)	6.157.511	5.643.596	+ 513.915	+ 9,11 %
	+	0	0	+ 0	
	+	0	0	+ 0	
	+ Actualisatie loonmassa december	9.386.123	5.092.687	+ 4.293.436	+ 84,31 %
	+	0	0	+ 0	
	+	0	0	+ 0	
	+ Limburgfonds	750.000	600.000	+ 150.000	+ 25,00 %
	+ PWO	9.508.901	9.315.516	+ 193.385	+ 2,08 %
	+	0	0	+ 0	
	+	0	0	+ 0	
	+ Overige	(1.039.102)	8.357	- 1.047.459	- 12533,91 %
Noemer		652.035.459	636.903.096	+ 15.132.363	+ 2,38 %
Personeelsratio 80 / 20		78,39 %	80,65 %		

Het is een jaarlijks weerkende vaststelling dat de geconsolideerde ratio berekend aan de hand van de gegevens vermeld in de jaarrekening lager ligt dan de geconsolideerde ratio berekend op basis van de begrote loonkosten en de begrote werkmiddelen. De afwijking is overigens vrij groot (2,26 %).

Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller (overschatting van de lonen in de begroting) als in de noemer (onderschatting van de te verrekenen werkmiddelen) gezocht te worden.

De afwijking in de teller bedraagt nominaal 2.489.921 EUR, de afwijking in de noemer bedraagt 15.132.363 EUR.

De via AHoVoS betaalde lonen vielen (na de toepasselijke correcties) 0,42 % lager uit dan begroot, de in de noemer verrekenende middelen lagen effectief 2,38 % hoger dan begroot.

De combinatie van beide afwijkingen verklaart de vastgestelde afwijking tussen de begrote norm en de reële norm. Net als in de voorbije jaren dient men te concluderen dat de sector niettegenstaande hij uiteindelijk meer middelen verwierf dan bij de begrotingsopstelling kon voorzien worden, minder aan lonen besteedde dan voorzien.

De grafiek op de volgende pagina bevat voor elke hogeschool de begrote 80-20 norm en de 80-20 norm berekend op basis van de gegevens van de jaarrekening 2008.

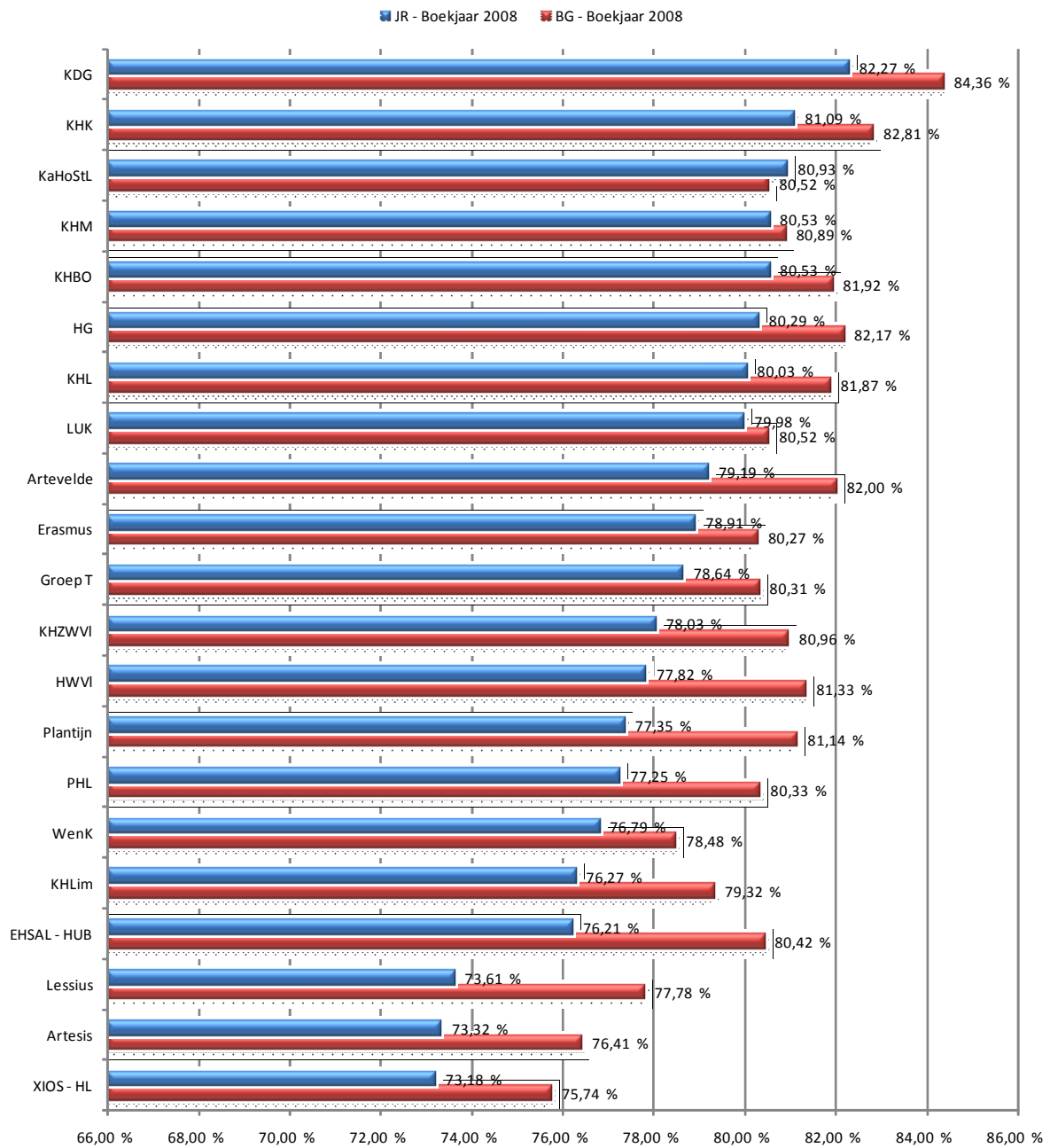
Onderstaande tabel geeft een overzicht van de hogescholen ingedeeld in een aantal groepen. Geen enkele hogeschool realiseert een 80-20 norm die hoger ligt dan de 85 % grens (= maximaal 5 % afwijking in plus boven de 80 % norm).

Drie hogescholen (Lessius Hogeschool Antwerpen, XIOS Hogeschool Limburg, Artesis Hogeschool) halen de ondergrens van 75 % niet (= maximaal 5 % afwijking in min van de 80 % norm).

Een andere opvallende vaststelling is de ruime afwijking tussen de begrote 80/20 norm en de effectief gerealiseerde norm bij o.a. de Plantijn Hogeschool, EHSAL-HUB en de Lessius hogeschool Antwerpen.

Personeelsratio - 80 / 20 <i>(aantal hogescholen - % aandeel)</i>	JR - Boekjaar 2007	JR - Boekjaar 2008	BG - Boekjaar 2008
Aantal Hs < 75%	3	3	0
Aantal Hs > = 75% en < 80%	8	11	5
Aantal Hs > = 80% en < = 85%	10	7	16
Aantal Hs > 85%	0	0	0
Totaal aantal Hs	21	21	21
Aantal Hs < 75%	14,29 %	14,29 %	0,00 %
Aantal Hs > = 75% en < 80%	38,10 %	52,38 %	23,81 %
Aantal Hs > = 80% en < = 85%	47,62 %	33,33 %	76,19 %
Aantal Hs > 85%	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Totaal aantal Hs	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Personeelsratio - 80 / 20 Jaarrekening 2008 / Begroting 2008

4 Conclusies

- Het jaar 2008 is een kanteljaar in die zin dat op basis van een nieuw financieringsdecreet de universiteiten en de hogescholen werden geconfronteerd met een totaal nieuwe berekeningsformule voor de financiering. Deze nieuwe vrij complexe formule leidde in 2008 tot een aantal niet onbelangrijke verschuivingen, zowel voor de hogescholen als voor de universiteiten.

Het financieringsdecreet werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 26 juni 2008.

In 2008 bedroeg het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen aan de hogescholen 647.150.081 EUR. Dit globaal bedrag aan werkingsuitkeringen hogescholen bestaat uit drie componenten: de effectieve werkingsmiddelen (597.609.536,09 EUR), de uitkeringen bestemd voor de hogescholen (28.867.276,73 EUR) en tenslotte de centraal betaalde uitkeringen (20.673.268,98 EUR).

De belangrijkste component van het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen van de hogescholen zijn uiteraard de effectieve werkingsmiddelen, ze omvatten 92,34 % van het globaal bedrag aan werkingsuitkeringen. Deze effectieve werkingsmiddelen zijn verdeeld in vier componenten: de onderwijssoevereïne hogescholen (73.768.069,57 EUR), het variable onderwijsdeel hogescholen (518.766.261,58 EUR), de HOSP-middelen hogescholen (1.073.459,95 EUR) en de bijkomende middelen voor de hogescholen (4.001.744,99 EUR).

- De toepassing van het nieuwe Besluit van de Vlaamse Regering de dato 21 december 2007 betreffende de algemene boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor de hogescholen bracht heel wat verschuivingen teweeg binnen de deelrubrieken van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening. Bovendien waren er in dit nieuw BVR ook verschuivingen voorzien van de financiële opbrengsten naar de bedrijfsopbrengsten (door de verwerking van de toegerekende kapitaalsubsidies in zover aangewend ter financiering van verrichte investeringen).

Een horizontale analyse en vergelijking van de reëel geboekte bedragen uit de deelrubrieken van de resultatenrekening met de vorige jaren had bijgevolg weinig zin. Deze sectoranalyse beperkt zich derhalve tot een verticale analyse en een toelichting bij de in 2008 geboekte opbrengsten van de hogescholen.

De reëel geboekte cijfers van 2008 worden wel vergeleken met de begrote bedragen voor het jaar 2008. De begroting 2008 was immers ook reeds gebaseerd op het nieuw BVR van 21 december 2007.

- De geconsolideerde bedrijfsopbrengsten bedragen 811.424.562 EUR in 2008 en liggen 4,08 % boven de gebudgetteerde bedrijfsopbrengsten, wat vertaald in absolute bedragen leidde tot een onderschatting van de bedrijfsopbrengsten in de begroting 2008 van 31.846.094 EUR. De hogescholen hebben hun bedrijfsopbrengsten, voor zover dit in hun mogelijkheden lag, op een vrij realistische en tevens voorzichtige wijze ingeschat.

- De geconsolideerde bedrijfskosten bedragen 779.934.770 EUR in 2008 en liggen onder het begrote niveau voor 2008. Het werkelijke kostenbedrag is 0,71 % lager dan het geraamde bedrag. In absolute bedragen stemt dit overeen met een minkost van 5.561.486 EUR. Het valt niet uit te maken in welke mate dit moet toegeschreven worden aan een voorzichtige begrotingsopstelling (ramen van maximale kosten), dan wel aan een zuinig beleid bij de uitvoering van de begroting.

Budgetoverschrijdingen hebben zich gemanifesteerd bij de kosten voor “Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen” (+1.886.318 EUR), “Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen” (+378.972 EUR), “Voorzieningen voor risico’s en kosten” (+1.886.204 EUR) en “Andere bedrijfskosten” (73.693 EUR).

In absolute bedragen zijn de zwaarste onderbestedingen van de gebudgetteerde bedragen terug te vinden bij de rubrieken “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen” (2.442.946 EUR) en bij de “Afschrijvingen en waardeverminderingen” (6.853.372 EUR).

De onderbesteding op het budget voor “Afschrijvingen en waardeverminderingen” is een jaarlijks weerkerend gegeven. Grote investeringsprojecten lopen wel vaker vertraging op in hun uitvoering waardoor de afschrijvingen pas later dan voorzien in de begroting, beginnen te lopen.

- De geconsolideerde bedrijfswinst is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten.

In het boekjaar 2008 realiseerde de sector een bedrijfswinst van 31.489.792 EUR.

De bedrijfswinst 2008 is veel gunstiger dan het in de begroting 2008 voorziene bedrijfsverlies. Er werd immers door de hogescholen een bedrijfsverlies begroot voor 2008 van - 5.917.788 EUR.

Er is dus een afwijking van 37.407.580 EUR tussen de in 2008 effectief gerealiseerde bedrijfswinst en het in 2008 begrote bedrijfsverlies. Dit beantwoordt aan een jaarlijks terugkerende trend.

- Het financieel resultaat is het verschil tussen de financiële opbrengsten en de financiële kosten en bedraagt + 6.672.700 EUR.
De onderschatting van het financieel resultaat ten opzichte van de begroting 2008 bedraagt 5.563.440 EUR.

Deze onderschatting is een rechtstreeks gevolg van het feit dat het effectieve investeringsvolume in 2008 beduidend onder het begrote niveau lag. Dit is een traditioneel weerkerende vaststelling, maar zorgt er wel voor dat er ook minder middelen nodig zijn om deze te financieren. Zo worden er minder eigen middelen aangewend dan voorzien, wat leidt tot hogere renteopbrengsten uit geldbeleggingen dan verwacht werd bij de begrotingsopstelling.

- De geconsolideerde winst van het boekjaar is het resultaat dat de hogescholen behalen uit al hun activiteiten.

In het boekjaar 2008 realiseerde de sector een winst van het boekjaar van 42.097.040 EUR.

De winst van het boekjaar 2008 is veel gunstiger dan het in de begroting 2008 voorziene verlies van het boekjaar. Er werd door de hogescholen voor 2008 een bedrijfsverlies begroot van - 1.630.490 EUR.

Er is dus een bijzonder grote afwijking van 43.727.530 EUR tussen de in 2008 effectief gerealiseerde winst van het boekjaar en het in 2008 begrote verlies van het boekjaar.

Deze significante onderschatting van het resultaat van het boekjaar is een jaarlijks weerkerende vaststelling. Bij het opstellen van de begroting nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit vertaalt zich doorgaans in lagere bedrijfskosten en hogere bedrijfsopbrengsten dan begroot. Wanneer door het effect van een dergelijke politiek het spanningsveld tussen de begrote cijfers en de gerealiseerde cijfers te groot wordt, brengt dit de waarde van de begroting als beleidsinstrument in het gedrang. Het geeft de indruk dat de begroting eerder aangewend wordt om de overheid een signaal van onderfinanciering te geven dan als financiële vertaling van het beleid dat de sector voor ogen heeft.

- De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2008 samen 147.641.242 EUR.

Er werd voor 21.979.341 EUR geïnvesteerd in "terreinen en gebouwen" en in de post "installaties, machines en uitrusting" werd 23.573.784 EUR geïnvesteerd. Er werd een bedrag van 81.681.016 EUR geboekt op de rekening "activa in aanbouw en vooruitbetalingen".

Significante afwijkingen werden ook vastgesteld tussen de begrote bedragen voor 2008 en de effectief geboekte bedragen in 2008 bij enerzijds de algemene rekening "Terreinen en gebouwen" en anderzijds de algemene rekening "Activa in aanbouw en vooruitbetalingen".

In globo werden de investeringen in 2008 onderschat voor een bedrag van 38.872.669 EUR.

De hogescholen formuleerden bij de significante budgetafwijkingen volgende toelichtingen: te optimistische inschatting van de administratieve voorbereiding van de investeringsdossiers; moeilijkheden met het bekomen van bouwvergunningen; vertraging bij de toewijzing en uitvoering van de investeringsprojecten voorzien in de Masterplannen; uitstel of schrapping van geplande investeringen door de raad van bestuur of een zuiniger beleid.

- De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2008 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (79.711.287 EUR of 53,99 %) en met kapitaalsubsidies (25.598.788 EUR of 17,34 %). Het aandeel van het vreemd vermogen in de financiering van de investeringen bedraagt 28,19 % of 41.615.346 EUR.

De hogescholen wenden voor de financiering van hun investeringen zoveel mogelijk hun beschikbare trekkingsrechten (AGION-middelen) aan. Vervolgens spreken de hogescholen hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. Pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt doorgaans slechts in een beperkt aantal hogescholen en voor de sector in zijn geheel voor een relatief beperkt bedrag.

Deze vrij conservatieve financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke winsten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare middelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

- Het balanstotaal van de hele sector tijdens het boekjaar 2008 bedraagt 1.066.121.819 EUR.

De geconsolideerde vaste activa bedragen 620.471.255 EUR, de geconsolideerde vlottende activa bedragen 445.650.564 EUR.

Opvallend binnen deze geconsolideerde vlottende activa is het groot bedrag aan geldbeleggingen en liquide middelen op geconsolideerd niveau per 31.12.2008: de som van de geldbeleggingen en liquide middelen bedraagt op geconsolideerd niveau 308.483.987 EUR. Dit aanzienlijk bedrag van de geldbeleggingen en liquide middelen is opmerkelijk daar de sector in 2008 nog 79.711.287 EUR eigen middelen aanwendde ter financiering van zijn investeringen. De sector sloot het boekjaar 2008 af met een positieve netto cashflow.

Het geconsolideerd eigen vermogen bedraagt 693.524.347 EUR, de geconsolideerde voorzieningen bedragen 18.012.835 EUR en de geconsolideerde schulden bedragen 354.584.640 EUR.

Bij het opstellen van de begroting 2008 werd het eigen vermogen sterk onderschat. Er werd een onderschatting van 67.922.321 EUR vastgesteld. Deze onderschatting dient in hoofdzaak toegeschreven te worden aan de onderschatting van de overgedragen winst per einde 2007 en een onderschatting van het resultaat van het boekjaar 2008. Verder werden ook de bestemde fondsen met 17.626.499 EUR onderschat. De kapitaalsubsidies werden dan weer overschat. Door vertraging in de uitvoering van de geplande investeringen werden er in realiteit minder kapitaalsubsidies verworven dan voorzien in de begroting. De impact hiervan tenopzichte van de begroting 2008 bedraagt 3.063.243 EUR.

- De cashflow van het boekjaar voor de sector bedraagt 79.829.514 EUR en is meteen ook een belangrijke financieringsbron.

De mutatie in de netto werkingsmiddelen vormt in het boekjaar 2008 een financieringsbron ter waarde van 8.295.669 EUR.

De som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkingsmiddelen levert de operationele cashflow. Dit bedrag, indien positief, kunnen de hogescholen besteden aan investeringen, aflossingen van leningen,... Via de operationele cashflow werd hiervoor in 2008 88.125.183 EUR aan financiële middelen gegenereerd. Dit was evenwel niet toereikend om de financieringsbehoeften uit de investeringen (142.764.331 EUR) en de kapitaalsaflossingen van de sector integraal te dekken.

De ontbrekende middelen vond de sector in de opname van kapitaalsubsidies en van een bedrag aan vreemd vermogen op lange termijn. De sector doet in 2008 relatief gezien weinig beroep op vreemd vermogen om zijn investeringen te financieren. De sector financierde relatief gezien de meeste investeringen met eigen financiële middelen en met kapitaalsubsidies.

De sector realiseerde over het boekjaar 2008 een positieve netto cashflow ter waarde van ongeveer 4,5 miljoen euro. Hierdoor steeg de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen van de sector tot afgerond 308,5 miljoen euro. De financiële buffer van de hogescholen is dus groot. M.a.w. de liquiditeitspositie van de sector oogt zeer goed.

- De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2008 294.412.364 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnevorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt.
- De quick ratio is eveneens een belangrijke liquiditeitsratio en wordt berekend door de beperkte vlottende activa te delen door het vreemd vermogen op korte termijn.
Er bleken per einde 2008 voldoende middelen voorhanden om 3,16 maal de lopende kortetermijnverplichtingen te dekken. Dit is een heel sterke ratio, de liquiditeit bleef dus ook in 2008 stevig gewaarborgd voor de sector in zijn geheel, de reële noden worden ruimschoots gedekt. Bij gepaste financiering van de geplande investeringen hoeft de sector in de nabije toekomst geen betalingsproblemen te vrezen.
- Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal is zeer groot, dit betekent dat de sector relatief gezien niet sterk afhankelijk is van vreemd vermogen. In het boekjaar 2008 financiert de globale hogeschoolsector zich voor 65,05 % met eigen vermogen. De sector is dus maar voor 34,95 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen. De sector heeft, zoals blijkt uit de geconsolideerde cijfers van in 2008, een zeer sterke financiële onafhankelijkheid.
Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2008 een positief eigen vermogen. Meer zelfs, 18 van de 21 hogescholen hebben een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. Groep T haalt in 2008 een graad van financiële onafhankelijkheid van 34,28 %. Weliswaar de laagste waarde van de sector maar een ratio die nog steeds een aanvaardbaar niveau haalt. De Artesis Hogeschool behaalt in 2008 de hoogste waarde met een ratio van 81,29 %.
- Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau van de sector in 2008 op een hoog niveau. De geconsolideerde netto-marges geven een duidelijk positief beeld.
- Het totale personeelsbestand kan worden opgedeeld in twee groepen. De grootste groep wordt gevormd door het onderwijzend personeel (OP), de tweede groep door het administratief en technisch personeel (ATP).
De evolutie van het aantal effectieve personeelsleden ten opzichte van de begrote personeelsleden voor het jaar 2008 van de beide groepen verloopt niet parallel:
 - Het aantal OP-leden bedroeg in 2008 8.119,51 VTE , dit zijn 127,48 VTE minder dan begroot voor 2008 (8.246,99 VTE).
 - Het aantal ATP-leden bedroeg in 2008 3.100,12 VTE, dit zijn 6,14 VTE meer dan begroot voor 2008 (3.093,98 VTE).

Concreet betekent dit een globaal verschil van 121,34 VTE's (-1,07%) tussen de begrote personeelsbezetting en de reële personeelsbezetting.

- Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64% tot en met het boekjaar 2001). We merken dat het benoemingspercentage relatief laag blijft in de sector, het rekenkundig gemiddelde van de vastbenoemde OP-leden in de sector bedraagt 64,80 % in 2008.

Dit is een opmerkelijke vaststelling, aangezien er ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit kan erop wijzen dat de hogescholen meer belang hechten aan de mogelijkheid om een flexibel personeelsbeleid te voeren dan aan de eventuele besparing die een vaste benoeming hen oplevert.

In geen enkele hogeschool lag het benoemingspercentage in 2008 hoger dan de toegelaten norm. Lessius Hogeschool Antwerpen scoort met 50,02 % vastbenoemden het laagst en KaHoStL met 70,35 % het hoogst.

- Voor het boekjaar 2008 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 78,39 % en bevindt zich hiermee op een iets lager niveau dan het vorige boekjaar (78,83 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %.

Het is een jaarlijks weerkerende vaststelling dat de geconsolideerde ratio berekend aan de hand van de gegevens vermeld in de jaarrekening lager ligt dan de geconsolideerde ratio berekend op basis van de begrote loonkosten en de begrote werkingsmiddelen. De afwijking bedraagt 2,26 %. Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller (overschatting van de lonen in de begroting) als in de noemer (onderschatting van de te verrekenen werkingsmiddelen) gezocht te worden.

De afwijking in de teller bedraagt nominaal 2.489.921 EUR, de afwijking in de noemer bedraagt 15.132.363 EUR.

De via AHoVoS betaalde lonen vielen (na de toepasselijke correcties) 0,42 % lager uit dan begroot, de in de noemer verrekende middelen lagen dan weer 2,38 % hoger dan begroot.